

ÅRSRAPPORT 2017

FSi

FORSVAR- OG
SIKKERHETSINDUSTRIENS
FORENING

INNHold

1	ORGANISASJON	3	3 STRATEGI FOR 2018	15
1.1	Medlemsutvikling	3	3.1 Overordnede mål for 2018	15
1.2	Styret	3	3.2 Rammebetingelser	15
1.3	Valgkomitéen	3	3.2.1 Myndighetsdialog	15
1.4	Administrasjon	3	3.2.2 Politisk arbeid	15
1.5	Ad Hoc grupper	4	3.2.3 Nasjonal forsvarsindustriell strategi (Meld. st. 9 (2015-2016))	16
1.5.1	Anskaffelsesprosjekter	4	3.2.4 Internasjonal markedsføring	16
1.5.2	Utvalg for juridiske og kontraktsrelaterte spørsmål	4	3.2.4.1 Messer/utstillinger	16
1.5.3	Eksportkontrollutvalget	4	3.2.5 Anskaffelsesregelverk	16
1.6	Programutvalgene	4	3.2.6 Etikk og antikorrupsjon	16
1.7	SMB – utvalg	4	3.2.7 Industrielt samarbeid ved anskaffelser fra utenlandske leverandører	17
1.8	Defence Industrial Counsellor ved NORAMB Washington D.C.	5	3.2.8 Internasjonal handel med forsvarsmateriell	17
1.9	Tilknytning	5	3.2.9 EU og EDA	17
1.10	Samarbidsorganer og samarbeidspartnere	5	3.3 Nye kampfly	18
1.11	Økonomi	5	3.4 Nye ubåter	18
2	AKTIVITETEN I 2017	7	3.5 Forsvarsrelevant romvirksomhet	19
2.1	Myndighetsdialog	7	3.6 Internasjonalt samarbeid	19
2.1.1	Implementering av nasjonal forsvarsindustriell strategi (Meld s nr. 9 (2015 - 2016))	7	3.6.1 Bilateralt samarbeid	19
2.1.2	Støtte til internasjonal markedsføring	8	3.6.1.1 USA	19
2.2	Nye ubåter	8	3.6.1.1.1 US – Norwegian American Defence and Homeland Security Industry Council (NADIC)t	20
2.3	Nye Kampfly	9	3.6.2 NATO Industrial advisory group (NIAG)	20
2.4	FSi-arrangementer	9	3.6.3 Aerospace, Space and Defence Industries association of Europe (ASD)	20
2.4.1	INFO/ERFA 2017	9	3.6.4 Nordisk samarbeid	20
2.4.2	Leverandørseminar og FSi-messe	9	3.7 Samfunnsikkerhet	20
2.4.3	Forsvarsutstillinger i 2017	10	3.8 SMB	20
2.4.3.1	Paris Air show 2017, Paris, Frankrike	10	3.9 Samarbeidspartnere	20
2.4.3.4	MSPO 2017, Kielce, Polen	10	3.10 Informasjon	21
2.4.3.3	DSEI 2017, London UK	10	3.11 Medlemmer	21
2.4.4	Innovasjonsdag på Krigsskolen	10	3.12 Organisasjon og administrasjon	21
2.4.5	US Government Procurement Regulations FAR/DFARS treningsseminar	10		
2.4.6	Etikkseminar	10	4 STYRETS KONKLUSJON	22
2.5	Informasjonsvirksomheten	10		
2.5.1	Industrielt samarbeid ved anskaffelser fra utlandet	11		
2.6	Internasjonalt samarbeid	11	VEDLEGG	
2.6.1	Bilateralt samarbeid	11	1. Medlemsbedrifter	23
2.6.1.1	USA	11	2. Flernasjonale fora der FSi er representert	26
2.6.1.1.1	Norwegian American Defence and Homeland Security Industry Council (NADIC)	11	3. Noter til regnskapet 2017	26
2.6.2	NATO	12	4. Revisors beretning	31
2.6.2.1	NATO Industrial advisory group (NIAG)	12	5. Budsjett 2018	34
2.6.3	Aerospace, Space and Defence Industries Association of Europe (ASD)	12	6. FSi programutvalg	35
2.6.4	Nordisk samarbeid	12	7. Mandat for FSi programutvalg	36
2.6.5	EU	13	8. Mandat for SMB-utvalg	37
2.7	Internasjonal handel med forsvarsmateriell	14	9. FSi arrangementsstatistikk 2017	38
2.8	SMB-utvalg	14	10. Studier i regi av NATO Industrial Advisory Group (NIAG) der Norsk industri deltar i 2017	39

1 ORGANISASJON

1.1 Medlemsutvikling

Pr 31.12.2017 har Forsvars- og sikkerhetsindustriensforening (FSi) 130 medlemmer. Medlemsoversikt følger som vedlegg 1. Det har vært noe rotasjon i medlemsmassen, men antall medlemmer er stabilt mellom 125 og 135 bedrifter. Det vurderes fortsatt å være et potensiale for nye medlemmer.

1.2 Styret

Styret har i 2017 avholdt 6 ordinære møter, hvorav ett i sammenheng med en ekstra dag til styreseminar.

FSi styre pr. 31. desember 2017:

SVP Business Development	Kjell Kringså	Nammo AS (styreleder)
Adm. dir	Gudmund Kjærheim	Prox Dynamics AS (Nestleder)
Markedsdirektør	Leiv Inge Steig	KDA AS
Direktør Business Unit	Nils Toverud	Thales Norway AS
CEO	Jan-Eirik Finseth	Rheinmetall Norway AS
Business Dev. Manager	Stein Roger Fiskum	Kitron AS
Daglig leder	Erlend Skjold	Chemring Nobel AS
Daglig leder	Ola Tronrud	Tronrud Engineering AS

Vara

Dir. forretningsutvikling	Ivar Flage	KDA AS (personlig vararep. for Steig)
VP Business Development	Jens-Petter Dieseth	Nammo AS (personlig vararep. for Kringså)
Adm. dir	Tom Tuhus	Thales Norway AS (personlig vararep. for Toverud)
EVP Sales & Marketing	Jarle Maaren	Rheinmetall Norway AS (personlig vararep. for Finseth)
VP Power & Defence Electronics	Yngve Hæreid	Comrod AS (vara Kategori II/III)
QA Sjef	Aage Vernegg	TGC Harnessing AS (vara Kategori II/III)
Marketing manager	Christian Fuchs	TINEX AS (vara Kategori II/III)

1.3 Valgkomitéen

Valgkomiteen valgt på Generalforsamlingen 2017:

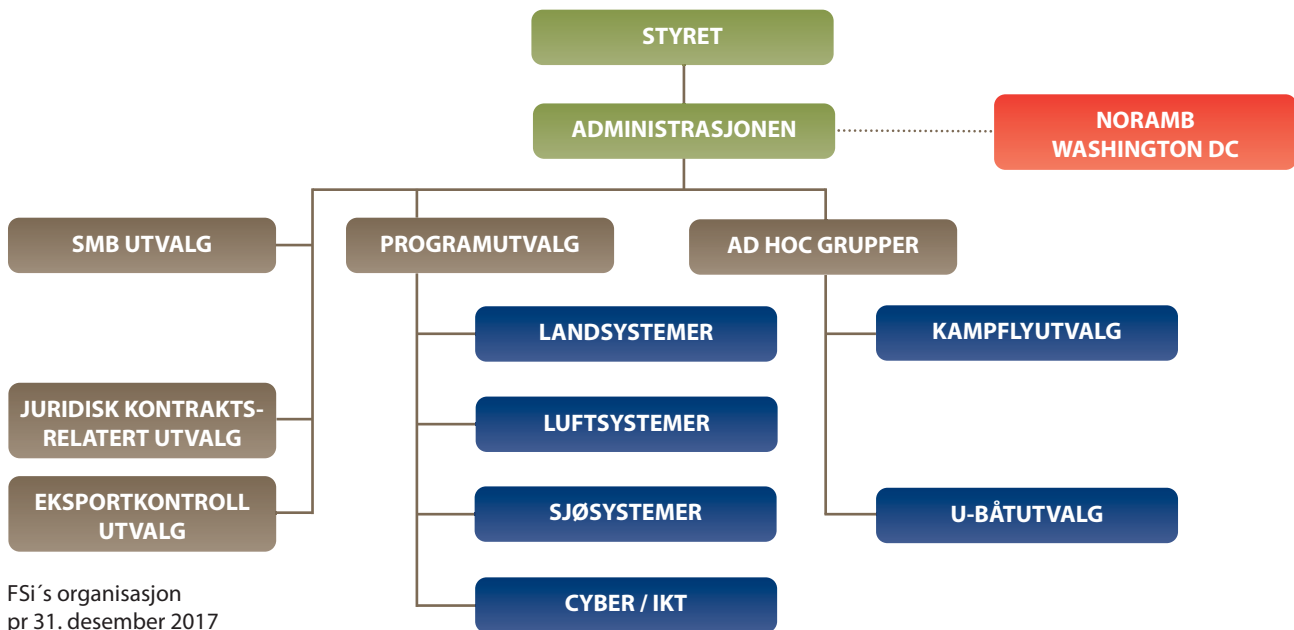
Leder:	Arb. styreleder	Ole Martin Grimsgaard	T&G Elektro AS
Medlem:	Styreleder/partner	Carl F Sejersted Bødtker	NFM Group AS
Medlem:	Vice President	Arne R. Syversen	Comrod AS

1.4 Administrasjonen

FSi administrasjon pr. 31. desember 2017:

Adm. direktør	Torbjørn Svensgård
Direktør kommunikasjon og forretningsutvikling	Mari Ulstein
Seniorrådgiver	Tom Ivar Stie
Seniorrådgiver (Brigader(p))	Stein Ivar Eriksen (innleid konsulent)

Organisasjonskart for 2017

1.5 Ad Hoc grupper

1.5.1 Anskaffelsesprosjekter

Som et ledd i arbeidet med oppfølging av Forsvarets anskaffelse av F-35 kampfly og nye ubåter, har FSi et eget utvalg for Forsvarets fremtidige anskaffelse av undervannsfartøyer. Utvalget er kontaktpunkt og samtalepartner for myndighetene når det gjelder industriplanen for anskaffelsen. Utvalget ivaretar FSi sin representasjon i Forsvarsdepartementets ulike fora for å påse gjennomføringen av industristrategien for anskaffelsen.

1.5.2 Utvalg for juridiske og kontraktsrelaterte spørsmål

FSi blir i økende grad involvert i saker som krever juridisk og/eller kontraktsrelatert kompetanse. Styret har derfor etablert et utvalg for juridiske og kontraktsrelaterte spørsmål. Utvalget er lagt under FSis administrasjon som et rådgivende organ og trer i funksjon når det er et konkret behov etter anmodning fra administrasjonen.

1.5.3 Eksportkontrollutvalget

For å styrke foreningens kompetanse om praktiseringen eksportkontrollregimet og foreningens evne til å

formidle informasjon og gi råd til medlemsbedriftene i generelle spørsmål om lover, forskrifter, retningslinjer for eksportkontroll og praktiseringen av disse, er det opprettet et eget utvalg for eksportkontroll. Utvalget er underlagt FSis administrasjon og består av inntil seks representanter fra FSis medlemsbedrifter.

1.6 Programutvalgene

St. meld nr. 38 (2006- 2007) "Forsvaret og Industrien – Strategiske partnere" hadde som forutsetning at det skulle etableres støttefunksjoner, såkalte støttegrupper, innenfor hvert av FDs investeringsprogrammer. Dette ble videreført i Meld. St. 9 (2015-2016) Nasjonal forsvarsindustriell strategi, med et justert mandat. Programutvalgene under FSi er sammensatt av representanter fra FSis medlemsbedrifter. Utvalgene er inndelt etter samme mal som FDs støttegrupper og er FSis grensesnitt mot investeringsprogrammene. Utvalgene er både et verktøy for å støtte administrasjonen i dialogen mot investeringsprogrammene, og en mulighet for interesserte bedrifter til å engasjere seg aktivt i foreningens

arbeid. Stortingsmeldingen om nasjonal forsvarsindustriell strategi, Meld. St. 9 (2015-2016), viderefører og tydeliggjør strategien fra den forrige meldingen på dette området. Implementeringen av strategien gir føringer for den videre utviklingen av støttegruppene, og understreker at de er en arena for gjensidig informasjonsutveksling mellom forsvarssektoren og forsvarsindustrien i Norge, og et forum for innhenting av synspunkter i forbindelse med forsvarsindustrielle vurderinger. Mandat for FSis programutvalg og oversikt over medlemmene finnes i vedlegg 6 og 7.

1.7 SMB - utvalg

Mange små og mellomstore bedrifter opplever at det er utfordrende å få markedsadgang til forsvarsmarkedet, både nasjonalt og internasjonalt. Samtidig er det krevende å få finansiering av utviklingsaktiviteter. FSi har derfor opprettet et eget utvalg for små og mellomstore bedrifter i foreningen. Utvalgets målsetting er å bidra til å bedre SMBenes rammebetingelser og på den måten øke mulighetene for markedsadgang. Utvalget skal også

støtte administrasjonen i dialogen med Forsvarets organisasjon, seg i mellom og mellom SMB-bedriftene og de store bedriftene, samt bidra til økt kompetanse hos SMBene om Forsvarets investeringskonsept. Mandat for utvalget finnes i vedlegg 8.

1.8 Defence Industrial Counsellor ved NORAMB Washington D.C.

Stillingen som Defence Industrial Counsellor ved NORA MB, Washington D.C. ble videreført i 2017. Stillingen finansieres av Forsvarsdepartementet,

Innovasjon Norge og norske forsvarsbedrifter. Industriens andel av finansiering av stillingen dekkes gjennom kontingent til NADIC. Formålet er å støtte norsk industris aktiviteter i det amerikanske forsvarsmarkedet. Einar Gustavson har hatt stillingen siden februar 2012.

1.9 Tilknytning

FSi er samlokalisert og samarbeider med NHO slik at FSi kjøper tjenester fra NHOs administrasjon. NHO ivaretar den formelle funksjon som arbeidsgiver for administrasjonens ansatte.

1.10 Samarbeidsorganer og samarbeidspartnere

FSi samarbeider med en rekke organisasjoner og offentlige etater, som f.eks. FD, FFI, FLO, UD, NHD og Innovasjon Norge. FSi har inngått en generell samarbeidsavtale med Norsk Militært Logistikkforum (NMLF) og med advokatfirmaet Arntzen de Besche om juridisk bistand til FSis medlemsbedrifter.

1.11 Økonomi

Medlemsavgiften for 2. halvår ble justert på Generalforsamlingen 26. april 2017 med virkning fra 1. juli 2017 og er pr år:

Kategori I medlemmer:

KDA AS	Kr	734 885,-
Nammo AS	Kr	572 392,-
Thales Norway AS	Kr	409 900,-
Vinghøg AS	Kr	409 900,-

Kategori II medlemmer

II A: Medlemsbedrifter med antall ansatte over 200 og med andel av omsetning i forsvar og samfunnsikkerhet lik 10 % eller mer.

Medlemsavgift pr år Kr 98 986,-

II B: Medlemsbedrifter med antall ansatte over 80.

Medlemsavgift pr år Kr 65 828,-

II C: Medlemsbedrifter med antall ansatte 10 – 80.

Medlemsavgift pr år Kr 40 988,-

Kategori III medlemmer:

Små bedrifter (enkeltmannsforetak og bedrifter med færre enn 10 ansatte).

Medlemsavgift pr år Kr 24 715,-

Hovedtallene for 2017 er:

Driftsinntekter	Kr	21 354 332,-
Finansinntekter	Kr	3079,-
Sum inntekter:	Kr	21 357 411,-
Sum driftsutgifter:	Kr	18 888 000,-
Årets resultat:	Kr	2 469 411,-
Egenkapital pr. 31.12. 2017:	Kr	11 881 000,-

Detaljert regnskap for 2017, revisors beretning, samt styrets budsjett for 2018 følger som vedlegg 3, 4, og 5.

Årsresultatet er vesentlig høyere enn budsjettert. Dette skyldes flere forhold. Forskuddsbetalte kostnader knyttet til forsvarsutstillinger påfølgende år blir, etter anbefaling fra revisor, fra og med 2017 regnskapsført året arrangementet finner sted, ikke på utbetalingstidspunktet, slik praksis har vært frem til nå. Dette gir en positiv engangseffekt i regnskapet for 2017 på i overkant av Kr. 750.000,-. Videre er arbeidet med ny nettside, som var planlagt gjennomført i 2017, utsatt som følge av forsinkelser hos leverandøren. Bemanningen har også i 2017 vært noe lavere enn budsjettert, bl.a. som følge av midlertidig deltid for en av foreningens medarbeidere. Stor interesse og oppslutning om foreningens arrangementer har bidratt til at disse aktivitetene har gitt et økonomisk resultat som er noe høyere enn budsjettert.

Budsjettet for 2018 legger opp til et overskudd på kr 371 354,- Det forutsetter stabil medlemsmasse og at antallet medlemmer forblir på samme nivå som i 2017. Styret har besluttet at medlemsavgiften for 2018 ikke endres fra 2017.

Nøkkeltall

Forsvarsbedriftenes forsvarsrelaterte omsetning i 2016 var på 13 milliarder kroner. Av dette utgjorde leveranser til Forsvaret 3,3 milliarder kroner. Dette var en nedgang på 5% fra året før. Bedriftene meldte om 5028 årsverk i forsvarsrelatert virksomhet. Forsvarsindustriens direkte bidrag til nasjonal verdiskaping var på

4 milliarder kroner i 2016. I tillegg bidro bedriftene til verdiskaping i andre næringer gjennom bestillinger av varer og tjenester fra ulike underleverandører. Den forsvarsrelaterte eksporten var på til sammen 5,520 milliarder kroner, hvorav 4,65 milliarder er utførelse av varer og tjenester som krever eksportlisens, inkludert flerbruksvarer.

Til sammen investerte forsvarsbedriftene over 1,04 milliard kroner i ulike forsvarsrelaterte FoU-prosjekter i løpet av 2016.

Kilde: FFI-rapport 2017/16353 "Forsvarsindustrien i Norge - statistikk 2016".

2 AKTIVITETEN I 2017

De viktigste aktivitetene i 2017 har vært:

- Implementeringen av Meld S nr. 9 (2015 - 2016) «Nasjonal Forsvarsindustriell strategi»
- Videreutvikling av dialogen mellom industrien og Forsvaret gjennom høynivågruppen, nasjonal kontaktgruppe, programområdenes støttefunksjoner og FMA-dialogforum
- Gjennomføring av fire programkonferanser med Forsvarsdepartementets investeringsprogrammer
- Bidra til industriplanen for anskaffelse av nye ubåter til Sjøforsvaret
- Oppfølging av EUs nye initiativer på forsvarsområdet for å ivareta norsk forsvarsindustriens interesser overfor norske myndigheter og EU
- Bidrag til næringsstrategiske vurderinger/ industrielle analyser av investeringsprosjekter i Forsvaret og oppfølging av resultatene
- Oppfølgingen av industridelen av kampflyprosjektet
- INFO/ERFA- konferansen 2017
- Leverandørseminar og FSI-messe på Akershus Festning
- Teknologidag med Forsvarets Spesialstyrker
- Industridag hos NATO Support and Procurement Agency i Luxembourg
- Planlegging og gjennomføring av norsk fellesstand på forsvarsutstillingen MSPO 2017 i Kielce i Polen i samarbeid med Forsvarsdepartementet
- Planlegging og gjennomføring av fellesstands på de internasjonale forsvarsutstillingene DSEi 2017 i London, Frankrike og Paris Airshow 2017 i Paris.

I løpet av året er det gjennomført en rekke seminarer, kurs og konferanser. Foreningen utvikles kontinuerlig.

Tilbudet til medlemmene er økende og relasjonene med myndighetene er ytterligere styrket. Administrasjonen har gjennomført virksomheten i samsvar med styrets føringer.

2.1 Myndighetsdialog

Det har i løpet av året vært gjennomført flere møter med politisk ledelse i Forsvarsdepartementet og partigrupper på Stortinget.

FSi deltok på høring i Stortinget om Stortingsmeldingen om eksport av forsvarsmateriell.

I 2017 ble det arrangert fire programkonferanser med Forsvarets investeringsprogrammer, Land-, Sjø- Luft og INI- systemer. Programkonferansene har befestet sin posisjon som en viktig møteplass for dialog mellom Forsvaret og industrien. Et stort antall av medlemsbedriftene deltar på disse arrangementene og Forsvarets deltagelse er svært god. Nytteverdien vurderes som høy både av industriens og Forsvarets deltagere.

I november arrangerte FSi teknologidag med Forsvarets Spesialstyrker i Bergen.

FSi sine programutvalg har gjennomført regelmessige møter med Forsvarsdepartementets programområder gjennom året. Dialogen i støttegruppene er styrket i løpet av året, med særlig vekt på å berede grunnen for at det gjennomføres forsvarsindustrielle vurderinger og analyser av Forsvarets investeringsprosjekter, slik at de industrielle mulighetene avdekkes så tidlig som mulig i etableringen av prosjektene.

Den nasjonale kontaktgruppen for norsk forsvarsindustri er videreført. Det ble gjennomført tre møter i 2017.

Dialogen med Forsvarsmateriell (FMA) gjennom FMA-dialogforum ble videreført. Det ble gjennomført to møter i 2017.

I løpet av 2017 ble det iverksatt et arbeid i regi av FD for å utarbeide en strategi for beskyttelse av kritisk norsk-utviklet teknologi som FSi har bidratt med innspill til.

Forsvarets FoU strategi skal revideres og FSi ble høsten 2017 invitert til å delta i arbeidet som er planlagt avsluttet i 2018.

I lys av den globale utviklingen i Forsvarsmarkedet blir eksportkontrollregelverket, og praktiseringen av dette, en stadig viktigere del av norsk forsvarsindustriens rammebetingelser. FSi legger derfor stor vekt på å ha en dialog med Utenriksdepartementet og gjennomførte i 2017 flere møter med embetsverket i departementet.

2.1.1 Implementering av nasjonal forsvarsindustriell strategi (Meld s nr. 9 (2015 - 2016))

Gjennomføringen av den nasjonale forsvarsindustrielle strategien som Stortinget behandlet i april 2016 har pågått i hele 2017.

I etterkant av FDs operasjonaliserings-skriv til Forsvarssektoren høsten 2016 er det iverksatt en rekke tiltak for å gjennomføre strategien.

Den såkalte høynivågruppen, bestående av toppledere i Forsvarssektoren og industrien har møttes tre ganger i løpet av 2017 for å drøfte strategiske tema og problemstillinger som er viktige for den videre utviklingen av samarbeidet mellom Forsvaret og industrien. Gruppen har tatt initiativ til en utredning for å dokumentere hvordan samarbeidet mellom forsvarssektoren historisk har fungert, hvilke resultater som er oppnådd og foreslå tiltak som kan bidra til å gjøre modellen enda mer effektiv.

Det er iverksatt et arbeid i regi av FD for å avklare ambisjonsnivået for de åtte teknologiområdene som utgjør kjernen i den forsvarsindustrielle strategien.

Regelverket for industrielt samarbeid ved anskaffelser fra utlandet er under oppdatering og det arbeides med å få på plass en prosess for gjennomføring av forsvarsindustrielle analyser og vurderinger.

FSi har fulgt opp og gitt innspill til disse prosessene.

2.1.2 Støtte til internasjonal markedsføring

For å kunne hevde seg i konkurransen i det internasjonale forsvarsmarkedet og hjemme, er det avgjørende for industrien å ha solid støtte fra egne myndigheter. Bedriftene og foreningen er svært fornøyd med støtten norske myndigheter gir til markedsføring av norske forsvarsprodukter internasjonalt.

Samarbeidet mellom FSi og myndighetene om markedsstøtte til eksport av forsvarsmateriell ble videreført i 2017. Representanter fra Forsvarsdepartementet og Forsvaret deltok på en rekke utstillinger og demonstrasjoner i samarbeid med industrien og på industriseminarer arrangert av FSi i samarbeid utenlandske samarbeidspartnere. I 2017 støttet myndighetene bl.a. aktiviteter i Australia, Frankrike, Polen, Storbritannia, Sør-Korea, Tyskland, UAE og USA.

2.2 Nye ubåter

Tidlig i 2017 valgte Norge Tyskland som strategisk samarbeidspartner for neste generasjons ubåt og besluttet med dette å anskaffe neste generasjons ubåt fra det tyske verftet tkMS. Noen måneder senere godkjente Stortinget anskaffelseprosjektet for fire nye ubåter med en ramme på om lag 40 mrd kroner. Det gjør ubåtanskaffelsen til tidenes nest største forsvarsanskaffelse noensinne. Undervannsteknologi er et av de

teknologiske kompetanseområdene som den nasjonale forsvarsindustrielle strategien definerer som en del av nasjonens vesentlige sikkerhetsinteresser. Videre er omfanget og varigheten av prosjektet og levetiden, som tilsammen kan bli mellom 40 og 50 år, av en slik størrelsesorden at valget av samarbeidsnasjon er har strategiske implikasjoner som favner langt videre enn selve ubåtprogrammet. Ubåtanskaffelsen er derfor helt avgjørende for å sikre fortsatt styrking og videreutvikling av en internasjonalt konkurransedyktig norsk forsvarsindustri.

Så langt har Tyskland bekreftet at de vil anskaffe missiler fra norsk industri. KONGSBERG, thyssenkrupp Marine Systems og Atlas Elektronik har etablert et norsk joint venture som skal være en eksklusiv leverandør av kampsystemer til tkMS sine ubåter. Det pågår et omfattende arbeid for å identifisere industrielle muligheter på ubåtene og for å åpne nye muligheter i det tyske forsvarsmarkedet. Leverandøren av de nye ubåtene tkMS er i dialog med et stort antall norske bedrifter som er aktuelle leverandører til prosjektet.

Det har vært god fremdrift i arbeidet med å utvikle det industrielle potensialet i ubåtprosjektet gjennom 2017. Så langt er imidlertid ingen kontrakter inngått. Det gjenstår krevende forhandlinger, der mange utfordringer må håndteres, før det kan inngås kontrakter om anskaffelse av ubåter. I dette ligger en risiko, men også betydelige muligheter. Erfaringene bl.a. fra anskaffelsen av ULA-klasse ubåtene på 1980-tallet og

fregattene sent på 90-tallet, tilsier at noen enkle prinsipper, som sikrer at potensialet som er identifisert faktisk kommer til realisering, bør legges til grunn.

FSi legger derfor stor vekt på at avtaleverket i sin helhet må være juridisk forpliktende før det inngås kontrakt om anskaffelse av ubåter. Det innebærer bl.a. at eventuelle forbehold om parlamentarisk behandling av myndighetsavtalene må være ryddet av veien før det inngås kontrakt, slik at når Norge forplikter seg til å anskaffe fire ubåter er også Tyskland juridisk forpliktet til både å anskaffe to ubåter og til å anskaffe missiler fra norsk industri. Videre må industrisamarbeidsavtalen mellom Forsvarsdepartementet og tkMS være signert før kontrakt inngås.

Avtalene mellom norsk og tysk industri om leveranser til hverandre må tilsvarende være utformet slik at de senest blir juridisk bindende på det tidspunktet kontrakt om anskaffelse av ubåter signeres. Det samme gjelder eventuelle andre avtaler om leveranser av forsvarsmateriell fra norsk industri til Tyskland som skal skje innenfor rammen samarbeidet.

Erfaringene bl.a. fra fregattprosjektet viser med all tydelighet at det som ikke er forpliktet når anskaffelseskontrakten signeres er beheftet med stor risiko i forhold til realisering. Stortingsbehandlingen av ubåtanskaffelsen våren 2017, gir et tydelig mandat som slår fast at ovennevnte prinsipper skal legges til grunn. Dette er et sterkt og tydelig signal til både markedet og utenlandske myndigheter

Deltakere på Programkonferanse for Sjøsystemer i Bergen i mars 2017.

om at industridelen av ubåtprosjektet er svært viktig for Norge.

Dialogen med myndighetene om industrielle muligheter i tilknytning til den forestående anskaffelsen av nye ubåter ble videreført i 2017. FSi deltar sammen med bl.a. NFD, LO, Fellesforbundet m. fl. i Industrigruppe ubåt som ledes av Forsvarsdepartementet. Ut over dette har foreningen en løpende dialog med prosjektet for å sikre at industriens interesser ivaretas best mulig i forbindelse med anskaffelsen. Internt drives arbeidet av FSis ubåtutvalg som består av KAT I bedriftene, styrets nestleder og administrerende direktør.

Høsten 2017 bidro foreningen til et arrangement i regi av tKMS i Kiel der et stort antall mulige norske leverandører til ubåtene var invitert til å møte representanter for tKMS og deres partnere og underleverandører.

I 2017 har FSi hatt fokus på å sikre at føringene til prosjektet sørger for at forsvarsindustriens interesser blir ivaretatt ved gjennomføringen.

2.3 Nye Kampfly

Foreningen legger ned mye arbeid for å ivareta norsk industris interesser i Kampflyprosjektet.

FSi har i 2017 arbeidet aktivt overfor Forsvarsdepartementet, Stortinget og andre interessenter for å legge forholdene til rette for at norsk industri skal få størst mulig utbytte av anskaffelsen.

Gjennom deltagelsen i F-35 industriforum har dialogen med FD blitt videreført. Det har vært regelmessig kontakt mellom foreningen og Forsvarsdepartementet.

Den positive utviklingen i implementeringen av industriplanene fortsatte i 2017. Produksjonstakten i programmet er imidlertid på vei opp og det bidrar til at også leveransene fra de norske leverandørene til programmet vokser. Utviklingen av JSM missilet til F-35 hos Kongsberg Defence and Aerospace AS er svært viktig for å sikre at den industrielle ambisjonen i programmet blir realisert. Programmet har god fremdrift og flere viktige milepæler i utviklingen ble nådd i løpet av 2017. Prosjektet involverer mere enn 100 norske underleverandører, de fleste av disse er små og mellomstore bedrifter.

Arbeidet med å kvalifisere NAMMOs APEX ammunisjon ble videreført i 2017. Ammunisjonen integreres med midler fra utviklingsprogrammet for F-35 (SDD). Det sikrer at APEX blir en del av basiskonfigurasjonen for F-35.

At det er god fremdrift i både APEX og JSM betyr ikke at det er automatikk i at systemene blir anskaffet av partnernasjonene i F-35 programmet. Derfor er det viktig at arbeidet videreføres med full kraft. Også gjennomføringen av Lockheed Martins industriplan vil kreve mye arbeid i årene som kommer. Her gjenstår det fortsatt mye før planen gir det industrielle utbyttet av prosjektet som er forventet.

I løpet av 2017 ble den andre runden med forespørsler på leveranser til

understøttelsesprogrammet sendt ut. Norsk industri posisjonerer seg nå for å nå opp i konkurransen. Norske myndigheter har som følge av manglende uttelling i den foregående tildelingsrunden lagt stor vekt på å legge til rette for at norsk forsvarsindustri skal kunne være konkurranse-dyktig i denne runden. FSi har hatt løpende dialog med FD om dette og støttet arbeidet med å besvare forespørselene.

2.4 FSi-arrangementer

2.4.1 INFO/ERFA 2017

INFO/ERFA 2017 samlet mer enn 300 deltakere. Konferansen ble avholdt 19. og 20. april på Soria Moria i Oslo.

Forsvarsminister Ine Søreide Eriksen åpnet konferansen, som hadde som hovedtema Kampkraft og Bærekraft – hva er industriens rolle? thyssenkrupp Marine Systems var platinumsponsor for INFO/ERFA 2017.

2.4.2 Leverandørseminar og FSi-messe

FSi gjennomførte Leverandørseminar og FSi-messe i Fanehallen og på artilleriloftet på Akershus festning 30. - 31. august 2017.

Audun Halvorsen, politisk rådgiver i Forsvarsdepartementet åpnet arrangementet. Vert for årets arrangement var Kongsberg Defence and Aerospace AS. Seminaret og messen er en møteplass der små og mellomstore bedrifter i foreningen kan drøfte samarbeidmuligheter med de store

Programkonferansen for Landsystemer på Holmen fjordhotell i november 2017.

bedriftene og presentere seg for hverandre.

Over 220 deltagere fra 83 av FSi sine medlemsbedrifter deltok på arrangementet. Av disse hadde 62 bedrifter egen stand på utstillingen. På den åpne utstillingsdagen var det godt oppmøte av representanter fra Forsvarsdepartementet, Forsvaret og utenlandske leverandører til Forsvaret med interesse for samarbeidspartnere i Norge. Om lag 500 personer besøkte arrangementet.

I forkant av årets arrangement ble det gjennomført et miniseminar med Politidirektoratet og Politiets felles-tjenester der muligheter for dialog med og leveranser til Politietaten ble presentert.

2.4.3 Forsvarsutstillinger i 2017

2.4.3.1 Paris Air show 2017, Paris, Frankrike

For tredje gang arrangerte FSi en norsk paviljong på Paris Airshow. Dette er den største og viktigste utstillingen for fly-, luftfarts og romindustri. Standen var godt besøkt av representanter fra både industri og myndigheter. Forsvarsdepartementet deltok med en offisiell delegasjon støttet av FLO og ambassaden i Paris.

2.4.3.4 MSPO 2017, Kielce, Polen

Også i 2017 organiserte FSi, i samarbeid med FD og Forsvaret, en norsk paviljong på MSPO utstillingen i september. MSPO har utviklet seg til å bli en viktig møteplass som samler bred deltagelse fra mange nasjoner.

Det gir gode muligheter for å utnytte messen til å pleie bilaterale kontakter, i tillegg til at messen er svært betydningsfull for å utvikle samarbeidsrelasjonene med Polen.

2.4.3.3 DSEI 2017, London UK

Norsk forsvarsindustri var tungt representert på Defence Services Exhibiton International (DSEI) som ble arrangert i ExCEL messesenter i Docklands, London i September. Messen er en viktig møteplass for industri og myndigheter på forsvarsområdet fra hele verden. Norge var representert på utstillingen med en offisiell delegasjon ledet av Forsvarsdepartementet.

2.4.4 Innovasjonsdag på Krigsskolen

For andre gang var norsk forsvarsindustri invitert til å delta på Kadett-samfunnets arrangement Innovasjonsdagen 2017 på Krigsskolen på Linderud. Det var særlig et ønske fra Kadettsamfunnet å sette fokus på teknologiens betydning for fremtidens Hær. FSi og medlemsbedriftene bidro med flere presentasjoner på seminaret og arrangerte en utstilling i tilknytning til arrangementet.

2.4.5 US Government Procurement Regulations FAR/DFARS treningsseminar

I samarbeid med Kongsberg Defence & Aerospace og Nammo arrangerte FSi også i 2017 et treningsseminar der man tok for seg de ulike bestemmelsene i det amerikanske anskaffelsesreglementet (FAR/DFARS). Arrangementet tiltrakk seg stor interesse, noe som viser at det er et behov

for spesifikk informasjon om dette temaet.

2.4.6 Etikkseminar

I mars gjennomførte FSi et etikkseminar med deltagelse fra industrien og Forsvaret i forbindelse med at foreningen lansert et nytt E-læringsopplegg for etikk og anti-korrupsjon.

2.5 Informasjonsvirksomheten

Samarbeidet med tidsskriftet Militærteknikk ble videreført i 2017. FSi disponerer fire sider i hver utgave som benyttes til å profilere foreningens virksomhet. På denne måten når FSi frem til om lag 2800 lesere, og dette er et viktig supplement til FSi's nettsider. FSi's nettsider www.fsi.no er det viktigste mediet for formidling av informasjon til medlemmene og offentligheten og er et sentralt verktøy for å drive foreningen på en effektiv måte. FSi har ved flere anledninger i 2017 blitt omtalt i media i.f.m. viktige saker for foreningen, bl.a. ubåtprosjektet, kampflyanskaffelsen og eksport av forsvarsmateriell.

I 2017 ble det for åttende gang publisert en statistikk for norsk forsvarsindustri. Statistikken er utarbeidet av Forsvarets forskningsinstitutt (FFI), i samarbeid med FSi. Statistikken inneholder viktig informasjon som dokumenterer aktiviteten og utviklingen i forsvarsindustrien i Norge. Statistikken er gjenstand for årlig oppdatering og innholdet utvikles etter hvert som vi høster erfaringer.

Den norske paviljongen på Paris Air Show i juni 2017.

På den årlige samlingen for de norske forsvarsattachéene i utlandet holdt FSi en orientering om norsk forsvarsindustri og det ble arrangert møter mellom attachéene og interesserte bedrifter.

FSi har deltatt med presentasjoner og innlegg på forskjellige konferanser og seminarer i inn- og utland i løpet av året, bl.a. med leksjoner på Sjefskurset på Forsvarets Høgskole.

2.5.1 Industrielt samarbeid ved anskaffelser fra utlandet

FSi samarbeider med FD for å følge opp industridimensjonen i kampflyprosjektet og andre store anskaffelser fra utlandet. I 2017 har aktiviteten bl.a. vært rettet mot forberedelsene til anskaffelser av nye ubåter, nytt artilleri, P-8 maritime overvåkningsfly og oppfølging av inngåtte avtaler.

2.6 Internasjonalt samarbeid

2.6.1 Bilateralt samarbeid

FSi samarbeider med søsterorganisasjoner i flere nasjoner for å bidra til å legge til rette for dialog og informasjonutveksling mellom norske og utenlandske bedrifter.

2.6.1.1 USA

USA er det største og viktigste eksportmarkedet for norsk forsvarsindustri. Eksporten til USA utgjør om lag 50 % av norsk eksport av lisenspliktig materiell.

Norsk forsvarsindustri samarbeider tett med de største amerikanske forsvarsbedriftene og på mange områder eksisterer strategiske samarbeidsavtaler som gjenspeiler relasjoner som har vokst og blitt sterkere gjennom mange år.

Videre har norskeide bedrifter i USA, årlig en omsetning på mellom 2 og 3 milliarder kroner i det amerikanske forsvarsmarkedet. Samarbeidet mellom Norge og USA på forsvarsmateriellområdet er i sterk vekst. Hoveddriveren i denne sammenheng er F-35 programmet, men det er også betydelig aktivitet på andre områder. I januar åpnet NAMMO i samarbeid med den amerikanske marinen et utviklings- og produksjonsanlegg på en marinebase i Indian Head, Maryland. Dette er en ny viktig milepæl i utviklingen av det norsk-amerikanske samarbeidet på forsvarsmateriellområdet og banebrytende i den forstand at det innebærer starten på et offentlig-privatsamarbeid mellom en norsk bedrift og det amerikanske forsvaret.

USA er også Norges største og viktigste allierte. Relasjonen til USA er derfor av stor viktighet for både nasjonen og forsvarsindustrien. Selv om forholdet både til myndighetene og amerikansk forsvarsindustri overveiende må sies å være svært godt, er det fortsatt utfordringer for norsk forsvarsindustri knyttet til proteksjonisme og handelshindringer. Til dels er dette i strid med intensjonene i samarbeidsavtalene på forsvarsmateriellområdet mellom de to nasjonene. På denne bakgrunn har norske myndigheter, anført av Forsvarsdepartementet, intensivert

dialogen med amerikanske myndigheter for å utrede mulighetene for å lette norsk forsvarsindustri's markedsadgang i USA. Dialogen har så langt vært oppløftende og det er etablert en egen arbeidsgruppe mellom de to lands forsvarsdepartement som arbeider for å avklare hvorvidt det kan iverksettes tiltak som kan bidra til å sikre at intensjonene i avtaleverket på forsvarsmateriellområdet etterleves bedre og til å løfte norsk industri's status som leverandør i det amerikanske forsvarsmarkedet. FSi har i 2017 vært en pådriver i dette arbeidet og igangsatt og bidratt med innspill til prosessen.

2.6.1.1.1 Norwegian American Defence and Homeland Security Industry Council (NADIC)

Norwegian-American Defence/Homeland Security Industry Council (NADIC) har som formål å styrke norsk forsvarsindustri's posisjon i det amerikanske forsvarsmarkedet. FSi er medlem i organisasjonen og er kontaktpunkt for NADIC i Norge. FSi har også en fast plass i foreningens styre. NADIC er åpen for alle norske bedrifter som har produksjon og/eller leverer tjenester i forsvarsmarkedet fra sin virksomhet i Norge.

NADIC er et viktig supplement til forsvarsindustri'rådsstillingen ved ambassaden i Washington D.C. som finansieres i felleskap av Innovasjon Norge, Forsvarsdepartementet og industrien, og samarbeidsavtalen mellom FSi og vår amerikanske søsterorganisasjon NDIA.

Den norske paviljongen på DSEI, London, september 2017.

2017 var NADICs fjerde driftsår. I løpet av året arrangerte foreningen en konferanse i Washington D.C. i mai hvor bl.a. den amerikanske materielldirektøren og statssekretær Øystein Bø deltok. Arrangementet var meget godt besøkt med over 200 deltagere fra begge nasjoner.

NADIC arrangerte også fellesstands på forsvarsmateriellutstillingene Navy League Sea - Air – Space 2017 og AUSA 2017. NADIC gjennomførte også flere mindre seminarer og foreningen engasjerte seg overfor amerikanske myndigheter enkeltsaker der norsk forsvarsindustri mente seg behandlet i strid med gjeldene regelverk og retningslinjer i forbindelse med anskaffelser til det amerikanske forsvaret.

2.6.2 NATO

2.6.2.1 NATO Industrial advisory group (NIAG)

NIAG er en komite i NATO som er ansvarlig for å gi råd til alliansen i spørsmål av betydning for utvikling av alliansens militære kapasiteter og industriens rolle i den sammenheng, og for å gjennomføre teknologistudier på oppdrag fra kapasitets- utviklingsmiljøene i NATO. NIAG rapporterer til Conference of National Armament Directors som er materielldirektørenes forum i NATO s sivile beslutningsstruktur. FSi er nasjonal representant for Norge i NIAG.

NIAG gir NATO tilgang til nesten 5000 virksomheter, hvorav 80% er små og mellomstore bedrifter. I 2017 samlet

NIAG mer enn til sammen 300 selskaper fra begge sider av Atlanteren for å samarbeide om et bredt spekter av studier innenfor bl.a. rakettforsvar, ikke-dødelige våpen og "big data." Dette arbeidet gir bedriftene som deltar innsikt i alliansens utvikling av kapasiteter og fremtidige krav til systemer og løsninger og resultatene fra studiene inngår som en del av underlaget for NATOS kapabilitetsutvikling.

Forsvarsindustriens betydning for alliansens evne til å løse sine oppdrag blir stadig mer vektlagt i NATO. Dette skyldes ikke minst at NIAG har nedlagt et betydelig arbeid for å formidle informasjon internt i alliansen og til medlemslandene. Forståelsen for at forsvarsindustrien er en strategisk ressurs for alliansen er raskt økende. NIAG blir tatt med på råd i utviklingen av alliansens overordnede strategier. Arbeidet med å legge til rette for et tettere industrisamarbeid mellom Europa og USA ble videreført i 2017.

Studievirksomheten i regi av NIAG ble videreført i 2017. Norske bedrifter deltok i flere av studiene. (Vedlegg 10).

2.6.3 Aerospace, Space and Defence Industries Association of Europe (ASD)

ASD er en forening for de største fly-, romfarts- og forsvarsleverandørene i Europa og deres nasjonale interesseorganisasjoner. Foreningen har et eget sekretariat som er lokalisert i Brussel og har som hovedoppgave å påvirke industriens rammebetingelser på Europeisk nivå. FSi er medlem i ASD.

ASD er en viktig aktør i Brussel og arbeider aktivt mot EU-kommisjonen, European Defence Agency og andre viktige aktører for å styrke forsvarsindustriens rammebetingelser i Europa.

Forsvarsdimensjonen får høy prioritet i ASD sekretariatet. ASD er tett involvert i de uformelle dialogene som går i forkant av nye initiativ fra EU-kommisjonen og EDA. ASD har også produsert en rekke policydokumenter det siste året som øker forståelsen for forsvarsindustriens utfordringer i Europa og som kommentarer til EUs stadig økende fokus på forsvarsindustriområdet.

Som følge av at ASD har blitt mer aktive på forsvarsområdet har også arbeidet i ASD Defence Business Unit (DBU) blitt revitalisert. I løpet av 2017 har DBU bidratt med innspill i forkant av EUs beslutning om å opprette et forsvarsfond og til behandlingen av de formelle juridiske instrumentene som skal sikre implementeringen av fondet.

Adm. dir. FSi, Torbjørn Svengård er siden høsten 2014 medlem i ASD Business unit Defence.

2.6.4 Nordisk samarbeid

Det nordiske samarbeidet ble videreført innenfor rammen av samarbeidsavtalen mellom de fire foreningene som ble undertegnet høsten 2012. Finland hadde formannskapet i Joint Nordic Defence Industry Cooperation Group (JNDICG) i 2017. Samarbeidet mellom foreningene har fortsatt en positiv utvikling, særlig i forhold til å ta frem og formidle felles

FSis medlemsbedrifter deltok på Krigsskolens Innovasjonsdag i november 2017.

posisjoner til ulike initiativ i EU på forsvarsområdet.

Dialogen med det nordiske forsvarssamarbeidet, NORDEFECO, ble videreført. Det ble gjennomført møter med Political Steering Committee i materiell-direktørkonfigurasjon og Cooperation Area Armaments.

2.6.5 EU

EU-kommisjonen lanserte sommeren 2017 en omfattende pakke for å styrke forsvaret av Europa og den europeiske forsvarsindustrien. Kommisjonen vil satse på forskning og utvikling innenfor forsvarsteknologi og varsler også at den har ambisjoner om å bidra med betydelige beløp til flernasjonale europeiske prosjekter på forsvarsområdet.

Kommisjonen ønsker å bidra til å koordinere, supplere og forsterke nasjonale investeringer. Initiativet omfatter to hovedområder: Forskning og Utvikling og anskaffelse.

På forskningsområdet er allerede arbeidet i gang gjennom at EU har lansert "Preparatory Action on Defence Research" (PADR). De første utlysningene av prosjekter ble publisert i juni 2017. Det planlegges å investere 90 mill. EUR frem til 2020, hvorav 25 mill. EUR i 2017. Etter 2020 legger kommisjonen opp til at det etableres et nytt program, "European Defence Research Program" (EDRP), som skal investere 500 mill. EUR pr. år. EU blir da en av de største bidragsyterne til forsvarsforskning i Europa.

Innenfor utvikling og anskaffelse er ambisjonene enda høyere. Kommisjonen legger opp til å skape økonomiske intensiver for medlemsstatene til å samarbeide. European Defence Industrial Development Programme (EDIDP), som initiativet nå heter, legger opp til å bidra med til sammen 500 mill. EUR for årene 2019 og 2020. Deretter planlegger kommisjonen å sette av 1 mrd. EUR pr. år til flernasjonale europeiske programmer. Kommisjonen antar at det vil kunne utløse ytterligere 4 mrd. EUR pr. år fra medlemslandene, slik at det fra 2020 vil bli brukt om lag fem mrd. EUR pr. år på flernasjonale utviklings- og anskaffelsesprogrammer i Europa.

Forslagene til kommisjonen er inne i en krevende beslutningsprosess der både medlemslandene, og ikke minst EU-parlamentet, vil sette sitt preg på sluttresultatet. Mye kan derfor bli endret underveis. Uavhengig av dette er Kommisjonens siste initiativ et nytt og sterkt signal om at den vil spille en helt sentral rolle i den restruktureringen av både markedet og forsvarsindustrien i Europa som må komme. Viljen til å stille betydelige økonomiske midler bak initiativet forsterker dette inntrykket.

Derfor er det avgjørende for å sikre at fremtidens europeiske forsvarsindustri, at det finnes løsninger som sikrer at Norge og norsk forsvarsindustri får muligheten til å delta i prosjekter i DIDP og ERDP. Det kommer til å kreve omfattende innsats fra norske myndigheter og det forutsetter at

industrien engasjerer seg og er aktive i de programmene som vi nå har fått åpning for å delta i.

EUs nye fremstøt på forsvarsområdet er langt mer ambisiøse enn noe vi tidligere har sett og det er all grunn til å ta dette på alvor. Til forskjell fra tidligere forsøk på å regulere forsvarsmarkedet, har kommisjonen nå tatt initiativ til å legge betydelige summer på bordet for å støtte forsknings- og utviklingsprosjekter. Dersom det ender med at norsk forsvarsindustri holdes utenfor, vil det helt åpenbart være uheldig og svekke industriens muligheter til å vinne innpass i europeiske samarbeidsprosjekter på sikt. Blir konsekvensen at det store europeiske markedet blir enda mer lukket enn det allerede er, er det alvorlig for norsk forsvarsindustri.

Forsvarsfondet etableres innenfor rammen av det indre marked, der Norge gjennom EØS-avtalen har et avklart forhold til EU og medlemslandene. Norge har implementert EUs direktiver om forsvars- og sikkerhetsanskaffelser. Det sikrer at EUs forsvarsindustri kan konkurrere i det norske forsvarsmarkedet. Dersom vi i fremtiden får en situasjon der europeiske bedrifter skal konkurrere i det norske markedet med teknologi og produkter som er utviklet med betydelige subsidier fra EU, uten at norsk industri får anledning til delta i disse prosjektene og i tillegg med dårligere markedsadgang enn i dag, vil det bli sterkt konkurransevridende i norsk industris disfavør, både hjemme og ute. Dette kan ikke være i samsvar med intensjonene i EØS-avtalen. Dersom

Norsk industridag NSPA, Capellen, Luxembourg, april 2017.

det norske forsvarsmarkedet skal være åpent for europeiske leverandører, må det, med EØS-avtalen og europeisk industris markedsadgang i Norge som begrunnelse, forutsettes at Norge og norsk forsvarsindustri også får anledning til å være med i EU-subsidierte programmer som forsker frem ny teknologi og utvikler nye produkter i Europa.

FSI har fulgt utviklingen i EU tett i 2017 og hatt løpende dialog med norske myndigheter om saken og gitt innspill til myndighetene arbeid med å påvirke prosessene i EU i norsk industris favør.

2.7 Internasjonal handel med forsvarsmateriell

Norsk forsvarsindustri er internasjonalt konkurransedyktig og vinner kontrakter i nye markeder. Det er avgjørende for å opprettholde forsvarsevnen. Ved behandlingen av den nasjonale forsvarsindustrielle strategien i 2016 merket en enstemmig Utenriks- og forsvarskomite seg "at eksport og internasjonalt samarbeid er en forutsetning for å videreføre en nasjonal forsvarsindustri som kan levere materiell og systemer til Forsvaret og understøtte Forsvarets virksomhet i fred, krise og krig".

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge og norsk industris deltagelse i fler-nasjonale forsvarsmateriellprosjekter, er også en forutsetning for at industrien skal kunne fortsette å styrke og videreutvikle et landbasert høyteknologisk kompetansemiljø med

høy verdiskapning og betydelige ringvirkninger i mange lokalsamfunn i hele landet.

Eksporten er et synlig bevis på at det er mulig å lykkes internasjonalt, selv om det norske regelverket for eksportkontroll er et av verdens strengeste og åpenheten om eksporten av forsvarsmateriell fra Norge er større enn i de aller fleste nasjoner. Nøkkelen til at norsk forsvarsindustri lykkes internasjonalt med et strengt regelverk er at eksportkontrollregimet er stabilt og praktiseringen forutsigbar. Et bredt politisk flertall har i nærmere 20 år sluttet opp om hovedlinjene i eksportkontrollregimet. Så sent som ved behandlingen av Innst. 185 S (2015-2016) støttet et bredt flertall i Stortinget at «regjeringen viderefører dagens retningslinjer for behandling av søknader om eksport av forsvarsmateriell.». For norsk forsvarsindustris troverdighet som leverandør og samarbeidspartner er dette helt avgjørende.

FSi legger stor vekt på å følge opp forvaltningen og utviklingen av eksportkontrollregimet og på å sikre at politiske beslutningstagere er kjent med og forstår konsekvensen av alternative veivalg på dette området og har i løpet av 2017 arbeidet aktivt overfor Stortinget, UD og andre aktører som bidrar til å utforme eksportkontrollregimet i Norge og internasjonalt.

2.8 SMB-utvalg

Utvalgets formål er å arbeide for best mulige rammebetingelser for små- og mellomstore medlemsbedrifter i FSi.

Utvalget hadde ved inngangen av året syv representanter. Ett medlem har i løpet av året forlatt utvalget.

Utvalget møttes 2 - 3 ganger i halvåret. Igangsetting av et OFU - prosjekt for utvikling av mal for en prosjektkvalitetsplan for SMBer i forsvarssektoren har vært ett sentralt tema. Forsvarsmateriell er samarbeidspartner. Selv om prosjektet kom igang, ble målsettingen om å kunne presentere en mal for en prosjektkvalitetsplan forskjøvet til innen utløpet av første halvår 2018.

Oppfølging av Politietaten har også stått sentralt i SMB utvalget. Som en følge av dette arbeidet, ble det avholdt et ettermiddagsseminar med Politiet dagen før FSi messen i 2017.

Det ble også initiert SMB profileringsartikler i Militærtteknikk, og gjennom en av disse fikk SMB utvalget en oppfordring om å se på tiltak for å øke FoU for SMB i forsvarssektoren. Arbeidet har såvidt startet, men vil stå i fokus i 2018.

Stor deltakelse på FSi-messen og Leverandørseminaret på Akershus festning i august 2017.

3 STRATEGI FOR 2018

FSIs VISJON:

Forsvars- og sikkerhetsindustriens interesseorganisasjon og en viktig samarbeidspartner for myndighetene og Forsvaret.

3.1 Overordnede mål for 2018

- Bidra til at Nasjonal forsvarsindustriell strategi implementeres i tråd med Stortingets føringer
- Bidra til å øke medlemsbedriftenes forretningsmuligheter i det norske forsvarsmarkedet
- Ivareta norsk forsvarsindustriens interesser i forhold til utviklingen av EUs initiativer på forsvarsindustriområdet
- Styrke medlemsbedriftenes eksportpotensial
- Utvikle nettverket mellom medlemsbedriftene
- Legge til rette for at små og mellomstore medlemsbedrifter blir mer konkurransedyktige i det norske forsvarsmarkedet.

3.2 Rammebetingelser

3.2.1 Myndighetsdialog

FSi skal videreutvikle dialogen med Forsvarsdepartementet, Forsvarsmateriell, Forsvarets forskningsinstitutt, forsvarsgrenene, Utenriksdepartementet og andre relevante departementer og offentlige etater. I lys av at forsvarsmarkedet er monopolisert på kundesiden er det av særlig viktighet å styrke dialogen og samarbeidet med Forsvarsdepartementet, Forsvarsmateriell og Forsvaret. Det er en forutsetning for å sikre at rammebetingelsene for forsvarsindustrien bransjen blir best mulig. Ettersom eksport og flernasjonalt samarbeid får økende betydning og Norge signaliserer øket deltagelse i slikt samarbeid er det også viktig å styrke dialogen med Utenriksdepartementet.

Forsvaret står foran en betydelig investeringsvekst de nærmeste årene. Flere av de planlagte anskaffelsene er svært viktige for den videre utviklingen av

norsk forsvarsindustri. Anskaffelsen av nye ubåter, autonom mineryddingskapasitet, kystvaktfartøyer, luftvern, langtrekkende luftvarslingsradarer, midtlivsoppdatering av Nansen-klasser fregatter, anskaffelse av nye IKT-løsninger for taktisk kommando, kontroll og kommunikasjon og videreføring av F-35 programmet, er prosjekter som blir svært viktige for norsk forsvarsindustriens videreutvikling. Foreningen vil gjennom arbeidet i investeringsprogrammets støttefunksjoner ha en aktiv rolle i forhold til å fremme industriens interesser i forhold til disse anskaffelsene.

Forsvarets forskningsinstitutt spiller en viktig rolle i utvikling og anskaffelse av materiell til Forsvaret. Instituttet driver også teknologisk forskning som er relevant for forsvarsindustrien. Instituttet har nylig gjennomført en omfattende omorganisering. I denne forbindelse er det etablert en ny avdeling for innovasjon og industriutvikling. Foreningen er i dialog med FFI om videreutvikling av samarbeidet.

Eksportkontrollregelverket og praktiseringen av dette er i stadig utvikling. FSi arbeider for at norsk forsvarsindustri innenfor rammen av et strengt, men forutsigbart regelverk som utvikles og praktiseres i tråd med Stortingets føringer skal sikre best mulige rammebetingelser for eksport av forsvarsmateriell fra Norge.

Prioriterte oppgaver i 2018 er:

- Bidra til at implementeringen av Nasjonal forsvarsindustriell strategi (Meld. St. 9 (2015-2016) jf. Innst. nr. 185 S (2015-2016)) styrker og videreutvikler Forsvarsindustriens rammebetingelser
- Bidra til at implementeringen av Nasjonal forsvarsindustriell strategi (Meld. St. 9 (2015-2016) jr. Innst. nr. 185 S (2015-2016)) styrker og videreutvikler Forsvarsindustriens rammebetingelser
- Bidra til forsvarsindustrielle vurderinger/analyser i.f.m. anskaffelser til Forsvaret og følge opp aktuelle anskaffelsesprosjekter
- Planlegging og gjennomføring av teknologidager med Forsvarsgrenene

- Styrke dialogen med Forsvarsmateriell
- Videreutvikle samarbeidet med Forsvarets forskningsinstitutt
- Følge opp industridelen av kampflyanskaffelsen, bidra til å sikre norsk industri oppdrag i forbindelse med vedlikeholds- og reparasjonstjenester til F-35
- Sikre at forsvarsindustriens interesser bli ivaretatt i anskaffelsen av nye ubåter
- Følge opp og påvirke norsk tilnærming til EUs nye initiativer på forsvarsindustriområdet overfor relevante norske myndigheter
- Bidra til videreutvikling av eksportkontrollregelverket og praktiseringen av dette
- Videreutvikle etablerte møteplasser med myndighetene
- Markedsstøtte til eksport av forsvarsmateriell

3.2.2 Politisk arbeid

Forsvarsindustrien er helt avhengig av bred politisk støtte for å ha rammebetingelser som sikrer konkurransekraft hjemme og ute. For å oppnå dette er det viktig at beslutningstagerne og stabsmedarbeiderne i de politiske partiene, interessegrupper og andre organisasjoner med sammenfallende interesser, er godt kjent med norsk forsvarsindustri og hva industrien betyr for forsvarsevne, verdiskapning, arbeidsplasser og industriell utvikling.

Etter valget i 2017 ble det store endringer i representasjonen på Stortinget. Det har vært flere endringer i regjeringen det siste halvåret og mange av rådgiverne i partigruppene på Stortinget er også nye den senere tid.

Derfor er det hensiktsmessig å intensivere informasjonsvirksomheten i 2018. Det planlegges å gjennomføre informasjonsmøter med en rekke politiske partier og interesseorganisasjoner. Foreningen vil utgi en ny publikasjon for å presentere bransjen. I 2014 gjennomførte EY en analyse av de økonomiske konsekvensene av utvikling av forsvarsmateriell i Norge for perioden 2009-2013. Det planlegges å oppdatere denne til å omfatte perioden 2009-2017.

3.2.3 Nasjonal forsvarsindustriell strategi (Meld. st. 9 (2015-2016))

Implementeringen av Nasjonal forsvarsindustriell strategi videreføres i 2018. FSi skal være en pådriver for å bidra til at implementeringen styrker relasjonene mellom Forsvaret og industrien slik at industrien forblir en viktig bidragsyter til forsvarsevnen kan fortsette å bidra med verdiskapning, arbeidsplasser og inntekter til Staten.

Implementeringen skjer innenfor rammen av allerede etablerte samarbeidsfora som bl.a. Høynivågruppen for Forsvarssektoren og forsvarsindustrien, Nasjonal kontaktgruppe for norsk forsvarsindustri, Investeringsprogrammenes støttefunksjoner, FMA dialogforum og teknologidager med forsvarsgrenene.

FSi skal være en pådriver for å sikre at det blir gjennomført forsvarsindustrielle analyser og vurderinger. Videre skal foreningen legge til rette for å sikre koordinerte innspill til både vurderinger og analyser fra industrien og sikre at industriens innspill til disse vurderingene bli tillagt vekt. Det forventes at det i løpet av 2018 blir utarbeidet retningslinjer/standarder og gjennomføring av forsvarsindustrielle vurderinger/analyser. FSi skal gi innspill til dette arbeidet.

3.2.4 Internasjonal markedsføring

Det er viktig at den omfattende myndighetsstøtten til eksport av forsvarsmateriell opprettholdes. I et internasjonalt forsvarsmarked som preges av stadig sterkere konkurranse, der veksten i stor grad skjer i markeder som i betydelig grad er politisert, er støtte fra norske myndigheter avgjørende. Forsvarsdepartementet og Forsvaret legger stor vekt på å støtte norsk eksport av forsvarsmateriell fra Norge. Industrien er svært tilfreds med støtten fra norske myndigheter. Foreningen skal ha løpende dialog om deltagelse og bidrag fra Forsvarsdepartementet og Forsvaret i forbindelse med internasjonale myndighetsmøter, messer, konferanser/seminarer og demonstrasjoner.

Det forventes at det i løpet av 2018 blir gjennomført statsbesøk/offisielle besøk av Kongehus og regjeringens

medlemmer. Når det er relevant, vil FSi delta i planlegging og gjennomføring av aktiviteter for å promotere norsk forsvarsindustri innenfor rammen av programmet til næringslivsdelegasjoner i regi av Innovasjon Norge.

3.2.4.1 Messer/utstillinger

I 2018 planlegger foreningen å arrangere fellesstands på følgende utstillinger:

- ILA 2018 i Berlin, Tyskland
- Eurosatory 2018 i Paris, Frankrike
- Farnborough International Airshow 2018 i Farnborough, UK
- MSPO 2018 i Kielce, Polen
- Euronaval 2018 i Paris, Frankrike

Foreningen vil, avhengig av behov og interesse hos medlemsbedriftene, også kunne gjennomføre fellesstands på andre messer i 2018.

3.2.5 Anskaffelsesregelverk

Det signaliseres at det, bl.a. som følge av Nasjonal forsvarsindustriell strategi, kan bli nødvendig å gjøre tilpasninger i Forsvarets anskaffelsesregelverk. FSi skal følge opp og eventuelt gi innspill til dette arbeidet.

Som følge av en endret sikkerhetspolitisk situasjon er spørsmålet om beredskapsklausuler i Forsvarets kontrakter aktualisert. Dialog mellom industrien og Forsvaret om dette pågår. Utfordringene er i første rekke knyttet til kostnadsspørsmål og hvordan beredskapsklausuler skal gis reelt innhold og kunne fungere i situasjoner som befinner seg høyt i krisespekteret, men ikke tilstrekkelig høyt til at beredskapslovingenes rekvisisjonsbestemmelser og/eller mobilisering er iverksatt. Arbeidet vil bli fulgt opp i utvalget for kontraktuelle og juridiske spørsmål.

Som følge av den store interessen for US Government Procurement Regulations FAR/DFARS treningsseminar som ble arrangert i Oslo i 2016 og 2017, planlegges det å gjenta arrangementet i 2018. De nordiske forsvarsindustriforeningenes medlemmer vil bli særskilt invitert til å delta.

3.2.6 Etikk og antikorrupsjon

Risikoen for korrupsjon er tilstede i nesten alle bransjer og på alle nivåer. Forsvarsbransjen blir internasjonalt sett på som en bransje der risikoen er høy. Store verdier, kombinert med hemmelighold, eneleverandørsituasjoner og utstrakt bruk av agenter og representanter, er blant risikofaktorene. Korrupsjon i forsvarssektoren bidrar til sløsing med skattebetalernes penger og i ytterste konsekvens til at materiell og systemer ikke virker som de skal når det gjelder som mest, med potensielt fatale konsekvenser for både militært personell og sivilbefolkning. Derfor det særlig viktig at nettopp forsvarsleverandører tar ansvar og iverksetter tiltak for å minimalisere risikoen for korrupsjon. Det estimeres konservativt at de årlige tapene i forsvarssektoren som følge korrupsjon er i størrelsesorden 20 milliarder dollar.

Leverandører i forsvarsmarkedet blir i også i økende grad stilt overfor krav om dokumenterte prosesser for etikk- og antikorrupsjonsarbeid i bedriften. Dette gjelder ved leveranser til offentlige kunder, og stadig oftere pålegges hovedleverandører ansvar for å dokumentere at deres underleverandører har etablert rutiner for å motvirke og unngå korrupsjon. Målet er å minimalisere risikoen for at korrupsjon skal forekomme gjennom hele verdikjeden.

Derfor vil FSi i 2018 legge vekt på å videreføre arbeidet med å bevisstgjøre medlemsbedriftene på betydningen av å ha fokus på etikk- og antikorrupsjonsarbeid. Foreningen er invitert til å delta på interne samlinger i regi av Forsvarsmateriell for personell som har næringslivskontakt. Dette er en god anledning for FSi til å kommunisere industriens syn på dette teamet og hvilke forventinger industrien har til etiske standarder og holdninger i Forsvarets anskaffelsesvirksomhet.

Senter for integritet i Forsvarssektoren (SIFS), som er underlagt Forsvarsdepartementet, arbeider med å utvikle holdninger og prosesser for å sikre at anskaffelsesvirksomheten i Forsvaret skjer på en måte som er etisk forsvarlig og med minimal risiko for korrupsjon eller annen ureglementert adferd. FSi har løpende dialog med SIFS og samarbeidet videreføres i 2018.

3.2.7 Industrielt samarbeid ved anskaffelser fra utenlandske leverandører

Nasjonal forsvarsindustriell strategi slår fast at industrielle samarbeidsavtaler ved anskaffelser fra utlandet forblir et viktig virkemiddel for å sikre norsk forsvarsindustri markedsadgang internasjonalt.

Et nytt regelverk for industrielt samarbeid ved Forsvarets anskaffelser fra utlandet trådte i kraft 1. januar 2014. Det er fortsatt viktig å følge opp hvordan dette blir implementert, særlig i lys av hvordan EUs medlemsland velger å tolke direktivet i forhold til bruk av industrisamarbeidsavtaler som ikke er særlig omtalt i forsvars- og sikkerhetsdirektivet.

Regelverket er under revisjon som følge av implementeringen av Nasjonal forsvarsindustriell strategi og foreringen vil følge opp og gi innspill til dette arbeidet.

Videre skal FSi, i samsvar med etablert praksis, støtte FD i arbeidet med å forhandle frem og gjennomføre gjenkjøpsavtaler med utenlandske leverandører.

3.2.8 Internasjonal handel med forsvarsmateriell

Regelverket for eksportkontroll og praktiseringen av dette er avgjørende for forsvarsindustriens internasjonale konkurransekraft. Et stabilt og forutsigbart regime som i størst mulig grad utvikles innenfor en flernasjonal ramme som sikrer like konkurransevilkår for alle leverandører er en forutsetning for å kunne ha likeverdige rammebetingelser for eksport.

FSi vil derfor følge tett opp utviklingen og praktiseringen av eksportkontrollregimet for å bidra til at dette forblir forutsigbart. Foreningen skal i 2018 bl.a. gi innspill til Stortingets behandling av den årlige stortingsmeldingen om eksport av forsvarsmateriell og delta på høringer i komiteen dersom det blir aktuelt.

Norsk forsvarsindustri blir gjennom eierskap, strategiske allianser og salg til nasjoner vi tradisjonelt ikke har hatt omfattende handel med på forsvarsmateriellområdet, stadig mer internasjonalt. Det øker markeds-

potensialet, men skaper også noen utfordringer i forhold til å kontrollere kritisk norskutviklet forsvarsteknologi. Dette forutsetter at det foretas vurderinger i forhold til eksport og teknologioverføring til utenlandske myndigheter/industri med utgangspunkt i andre kriterier enn de som ligger til grunn for behandling av søknader om eksportlisens, for eksempel operative og forsvarspolitiske forhold. Det tilligger norske myndigheter å regulere eksport og overføring av kritisk norskutviklet teknologi. Fra et industrielt ståsted er det viktig å finne en god balanse i forhold til hvordan problemstillingen blir håndtert slik at eksport og teknologioverføring kan finne sted uten at det får negative konsekvenser for forswarets operative evne, men samtidig ikke begrenser muligheten for eksport og internasjonalt forsvarsindustrisamarbeid ut over det som er strengt nødvendig av operative og/eller forsvarspolitiske hensyn. FSi vil følge opp dette i dialog med FD og FMA.

Regelverket for kontroll med eksport av strategiske varer er i kontinuerlig utvikling både nasjonalt og internasjonalt. Økende flernasjonalt samarbeid og strategiske allianser mellom norsk og utenlandsk forsvarsindustri gjør at medlemsbedriftene i økende grad også eksponeres for andre nasjoners eksportkontrollreguleringer som f. eks. det amerikanske ITAR regelverket. Det skaper behov for informasjon til medlemsbedriftene og gjør det nyttig å kunne utveksle informasjon og erfaringer på tvers av medlemsmasse. Derfor vil foreningens eksportkontrollutvalg som ble opprettet i 2017 arbeide videre for å støtte foreningens arbeid med å bidra til å øke medlemsbedriftenes kompetanse om eksportkontroll og arbeidet med å påvirke utviklingen av eksportkontrollregimet. I 2018 vil utvalget med støtte fra administrasjonen bidra til å arrangere et seminar om eksportkontroll i Oslo.

3.2.9 EU og EDA

I løpet av 2017 har EU tatt initiativ til å opprette et Forsvarsfond som på sikt har potensial til å få stor betydning for utviklingen av europeisk forsvarsindustri som norsk forsvarsindustri gjennom eierskap og strategiske

allianser er en integrert del av. EUs nye fremstøt på forsvarsområdet er langt mer ambisiøse enn tidligere initiativ. Til forskjell fra tidligere forsøk på å regulere forsvarsmarkedet, har kommisjonen nå tatt initiativ til å legge betydelige summer på bordet for å støtte forsknings- og utviklingsprosjekter. Norsk forsvarsindustri kan så langt ikke delta i prosjekter som får støtte fra EU. Dersom det ender med at norsk forsvarsindustri holdes utenfor, vil det helt åpenbart være uheldig og svekke industriens muligheter til å vinne innpass i europeiske samarbeidsprosjekter på sikt. Blir konsekvensen at det store europeiske markedet blir enda mer lukket enn det allerede er, er det alvorlig for norsk forsvarsindustri.

Forsvarsfondet etableres innenfor rammen av det indre marked, der Norge gjennom EØS-avtalen har et avklart forhold til EU og medlemslandene. Norge har implementert EUs direktiver om forsvars- og sikkerhetsanskaffelser. Det sikrer at EUs forsvarsindustri kan konkurrere i det norske forsvarsmarkedet. Dersom vi i fremtiden får en situasjon der europeiske bedrifter skal konkurrere i det norske markedet med teknologi og produkter som er utviklet med betydelige subsidier fra EU, uten at norsk industri får anledning til delta i disse prosjektene og i tillegg med dårligere markedsadgang enn i dag, vil det bli sterkt konkurransevridning i norsk industris disfavør, både hjemme og ute. Dette kan være i strid intensjonene i EØS-avtalen. Dersom det norske forsvarsmarkedet skal være åpent for europeiske leverandører, må det, med EØS-avtalen og europeisk industris markedsadgang i Norge som begrunnelse, forutsettes at Norge og norsk forsvarsindustri også får anledning til å være med i EU-subsidierte programmer som forsker frem ny teknologi og utvikler nye produkter i Europa. Det vil være bra også for Europeisk forsvarsindustri som norsk industri er en integrert del av.

Norske myndigheter arbeider for dette og det er viktig at dette arbeidet videreføres med en klar målsetting om at norsk industri skal kunne delta i EDIDP prosjekter etter 2020. I tillegg må det vurderes å iverksette tiltak for å kompensere for den åpenbare konkurransevridningen det vil innebære dersom europeisk industri skal kunne

konkurrere i Norge og med norsk forsvarsindustri internasjonalt med produkter der utviklingen subsidieres av EU.

FSi skal arbeide for at norske myndigheter sikrer norsk industris muligheter til å delta i prosjekter som gjennomføres med støtte fra EUs Forsvarsfond. Det er også viktig å påvirke disse prosessene direkte mot EU/EDA og gjennom den europeiske forsvarsindustriforeningen ASD. Dette vil også i stor grad kunne skje i et samarbeid mellom de nordiske forsvarsindustriforeningene.

FSi anser det også som viktig at Norge viderefører samarbeidet med EDA slik at mulighetene et slikt samarbeid gir bl.a. for fremtidig deltagelse i EDA-finansierte programmer, kan utnyttes. Samtidig er det viktig å arbeide for at Norge ikke liberaliserer det nasjonale markedet for forsvarsmateriell i et raskere tempo enn det de ledende nasjonene i EU gjør. De små nasjonene med begrenset forsvarsindustriell kompetanse og kapasitet må først tilgodeses gjennom at de store nasjonene legger til rette for markedsadgang og likeverdig konkurranse.

FSi deltar regelmessig i samarbeidsmøtene mellom EDA og de europeiske forsvarsindustriforeningene.

3.3 Nye kampfly

Arbeidet med å posisjonere norsk industri i understøttelsen av F-35 er en prioritert oppgave også i 2018. Produksjonstakten i F-35 programmet er på vei opp. For flere norske leverandører til programmet innebærer det økende

volum i leveransene til programmet. Det er også identifisert enkelte nye muligheter, bl.a. for leveranser til F-135 motoren, som bidrar til å øke potensialet.

Samtidig er presset på programmet for å redusere kostnader økende. Det betyr at norske leverandører må være forberedt på å ytterligere optimalisere produksjonene for å forbli konkurransedyktig. Et bekymringsfullt utviklingstrekk er indikasjoner på at det søkes etter alternative leverandører i USA til deler og komponenter som norsk industri leverer. Videre er markedsføring av flyene til kunder som ikke er medlem av F-35 partnerskapet i full gang. Disse anskaffelsen vil normalt bli ledsaget av krav om industri-samarbeid og det øker risikoen for at leverandøren vil se etter muligheter for å flytte produksjon som ikke er lokalisert til USA fra en nasjon til en annen. I lys av at Norge i løpet av få år har kontraktuelt forpliktet seg til å anskaffe samtlige F-35 Luftforsvaret skal ha, gir dette grunn til bekymring. Det er derfor svært viktig å fortsette å arbeide for at norsk industris interesser i F-35 blir ivaretatt.

Med den usikkerheten som eksisterer om hva norsk industri vil kunne oppnå av leveranser til produksjonsprogrammet blir de nasjonale utviklingsprosjektene for ny ammunisjon til flyet, APEX, og nytt missil for overflate- og landmålskapasitet, Joint Strike Missile (JSM), er helt avgjørende for at kampflyanskaffelsen skal bli en industriell suksess. Det er først når APEX og JSM realiseres at det vil være mulig å nå de industrielle ambisjonene som er lagt til grunn for kampflyprosjektet, også i for-

hold til å bringe små og mellomstore bedrifter inn i prosjektet. Prosjektene har god fremdrift, flere viktige milepæler skal passerer i 2018.

I løpet av året skal det leveres tilbud på understøttelse av et betydelig antall komponenter og delsystemer til flyene. I lys av at norsk industri ikke nådde opp i første runde høsten 2016, bli det viktig, i samarbeid med FD, å bidra til å legge til rette for å styrke norsk forsvarsindustris muligheter til å nå opp i neste runde. Dersom norsk industri skal kunne komme i betraktning må det etableres samarbeid og/eller partnerskap mellom norske og/eller europeiske bedrifter som er involvert i F-35. Dette arbeidet er av meget langsiktig karakter og spesielt på grunn av stadig lav produksjons-/leveransetak, kan det ikke forventes kontrakter til industrien av betydelig omfang før om flere år. Det vil bli behov for å etablere regionale europeiske vedlikeholdskilder for F-35 i Europa

FSi er derfor opptatt av, og vil arbeide for at norske myndigheter identifiserer konkrete tiltak som kan motivere leverandørene til å styrke sitt engasjement overfor norsk industri, og sørger for at allerede etablerte avtaler utvides som forespeilet og at både nye og allerede identifiserte, men ikke iverksatt muligheter, blir realisert.

3.4 Nye ubåter

Ubåtanskaffelsen er en unik strategisk mulighet for norsk industri. Prosjektet blir det nest største investeringsprosjektet i Forsvaret noen gang med en forventet levetid på 40 – 50 år. Tilbudet fra leverandøren, tKMS i Tyskland,

Foto: Forsvaret

forventes å foreligge 30. juni 2018. Sammen med tilbudet skal leverandøren også levere en industriplan.

Forutsetningene for et vellykket industrisamarbeid er tilstede. Det gjenstår imidlertid krevende forhandlinger, før det kan inngås kontrakter om anskaffelse av ubåter. I dette ligger en risiko, men også betydelige muligheter.

Erfaringene bl.a. fra anskaffelsen av ULA-klasse ubåtene på 1980-tallet og fregattene sent på 90-tallet, tilsier at noen enkle prinsipper, som sikrer at potensialet som er identifisert faktisk kommer til realisering, bør legges til grunn. Også erfaringene fra fregattprosjektet viser med all tydelighet at det som ikke er forpliktet når anskaffelseskontrakten signeres, er beheftet med stor risiko i forhold til realisering.

Avtaleverket i sin helhet må være juridisk forpliktende i det øyeblikket det inngås kontrakt om anskaffelse av ubåter. Det innebærer bl.a. at eventuelle forbehold om parlamentarisk behandling av myndighetsavtalene må være ryddet av veien før det inngås kontrakt, slik at når Norge forplikter seg til å anskaffe fire ubåter er også Tyskland juridisk forpliktet til både å anskaffe to ubåter og til å anskaffe missiler fra norsk industri. Videre må industrisamarbeidsavtalen mellom Forsvarsdepartementet og tkMS være signert før kontrakt inngås.

Avtalene mellom norsk og tysk industri om leveranser til hverandre må tilsvarende være utformet slik at de senest blir juridisk bindende på det tidspunktet kontrakt om anskaffelse av ubåter signeres. Det samme gjelder eventuelle andre avtaler om leveranser av forsvarsmateriell fra norsk industri til Tyskland som skal skje innenfor rammen av samarbeidet.

FSis ambisjon er å bidra til å sikre at anskaffelsen av nye ubåter sikrer industriavtaler som gir oppdrag til norsk industri til en verdi som tilsvarer anskaffelsesverdien og at før det inngås kontrakt om leveranse av ubåter, skal det inngås forpliktende industriavtaler som sikrer norske leveranse. Videre må det også sikres markedsadgang for norsk forsvarsindustri i leverandørnasjonen, og at

norske delsystemer som integreres på de norske ubåtene, også inngår i de tyske ubåtene og ved eventuell eksport av samme type ubåt til tredjeland.

Ut over de industrielle mulighetene som følger av selve anskaffelsen, er det viktig også å følge opp industrielle muligheter knyttet til fremtidig drift og vedlikehold av ubåtene. Selv om dette er svært langsiktig arbeid, er det nødvendig å inkludere dette i dialogen allerede nå, da en rekke prinsipielle avklaringer som har betydning for industriens fremtidige mulighetsrom på dette området gjøres i forbindelse med definisjonen av prosjektet. Fra et industrielt ståsted er det viktig at det introduseres modeller for drift og vedlikehold som gir nye muligheter for norsk industri som leverandør til alle nasjoner som etter hvert anskaffer samme ubåt som det Norge og Tyskland nå har til hensikt å gjøre.

FSi vil løpende følge opp dialogen med norske myndigheter, mulige leverandører og relevante utenlandske myndigheter om den industrielle dimensjonen i ubåtprogrammet i samsvar med ovennevnte. FSIs ubåtutvalg vil representere FSi i etablerte samarbeidsfora ledet av norske myndigheter som Industriforum ubåt og Arbeidsgruppe ubåt.

3.5 Forsvarsrelevant romvirksomhet

Langtidplanen for Forsvaret etablerer rommet som et femte domene for Forsvarets operative virksomhet. Det legges til grunn at Forsvarets romvirksomhet skal være så sivil som mulig og så militær som nødvendig. Romfart er allerede en viktig del av virksomheten til mange av FSIs medlemsbedrifter og Forsvarets fornyede satsning på rombasert virksomhet kan derfor innebære nye forretningsmuligheter. Samtidig er det en betydelig sivil romvirksomhet i Norge og det er en egen interesseorganisasjon, Norsk industriforum for romvirksomhet (NIFRO), som arbeider for å ivareta interessene til norske bedrifter som er leverandører til romfartsprosjekter. I lys av at det er betydelig overlapp i medlemsmassen, og at det er i industriens interesse å opptre så koordinert som mulig overfor myndigheter og andre aktører som påvirker rammebetingelsene for

både forsvarsindustrien og romindustrien, synes det hensiktsmessig å innlede dialog med NIFRO for å etablere et samarbeid til beste for begge parter.

3.6 Internasjonalt samarbeid

3.6.1 Bilateralt samarbeid

FSi skal videreføre samarbeidet med europeiske søsterorganisasjoner for å legge til rette for samarbeid mellom våre medlemsbedrifter og bedrifter i de respektive land. Det planlegges å gjennomføre 1-2 bilaterale industriseminarer i løpet av 2018.

Dersom det blir aktuelt, vil FSi vurdere å gjennomføre forsvarsindustri-seminarer ifm offisielle besøk/statsbesøk når Innovasjon Norge arrangerer næringslivdelegasjoner. FSi har ved flere slike anledninger i de senere år deltatt ved slike besøk. Tilbakemeldingene fra bedriftene som deltar er svært positive og styret anser det som viktig at foreningen aktivt deltar ved slike anledninger.

3.6.1.1 USA

Samarbeidet med USA vil også i 2018 ha høyeste prioritet.

FSi skal bidra til å følge opp arbeidet som er iverksatt i regi av en norsk/amerikansk arbeidsgruppe for å utrede å avklare hvorvidt det kan iverksettes tiltak som kan bidra til å sikre at intensjonene i avtaleverket mellom de to land på forsvarsmateriellområdet etterleves bedre og til å løfte norsk industris status som leverandør i det amerikanske forsvarsmarkedet.

Det planlegges å inngå en avtale i 2018 mellom USA og Norge om forsynings-sikkerhet, der også norsk industri er forutsatt omfattet. I denne forbindelse blir det utarbeidet en adferdskode (Code of Conduct) mellom Forsvarsdepartementet og FSi som det legges opp til å signere i løpet av året. Koden er en ikke-bindende avtale, som det legges opp til at norske bedrifter som har leveranser til det amerikanske forsvaret, eller til amerikansk forsvarsindustri, skal slutte seg til.

3.6.1.1.1 US – Norwegian American Defence and Homeland Security Industry Council (NADIC)

Gjennom medlemskap og styre-representasjon i NADIC skal FSi aktivt bidra til å styrke samarbeidet og til å sikre norsk forsvarsindustri best mulige rammebetingelser i det amerikanske forsvarsmarkedet. Det planlegges flere større arrangementer i NADIC regi i 2018, bl.a. NADIC stand på forsvarsutstillingene Navy League Air-Sea-Space, og AUSA. I april planlegger NADIC å arrangere den årlige norsk-amerikanske forsvars- og sikkerhetskonferansen i Washington DC.

NADIC har besluttet å endre sin finansieringsmodell for å legge til rette for at bedriftenes andel av finansieringen av stillingen som Defence Industry Counsellor ved ambassaden i Washington DC dekkes gjennom kontingent til NADIC. Dette kan nødvendiggjøre enkelte administrative tilpasninger i forhold til hvordan industriens andel faktureres gjennom FSi.

3.6.2 NATO Industrial advisory group (NIAG)

Utviklingen i NIAG går i retning av at samarbeidet utvides til i større grad også omfatte rådgivning og formidling av industriens synspunkter i tilknytning til alliansens politiske saker. Viktige saker i 2018 vil være missilforsvar, interoperabilitet og cyberdefence og involvering av industrien i NATOs planprosesser.

Det pågår et arbeid i NATO for å avklare hvordan alliansen skal erstatte AWACS-flyene når disse faller for aldersgrensen en gang etter 2030. Dette programmet, Allied Future Surveillance and Control (AFSC) har potensial til å bli en stor satsning om noen år. Norsk industri, deltar i en arbeidsgruppe under NIAG som skal gi industrielle innspill til arbeidet. Arbeidet videreføres i 2018

Forøvrig videreføres den prosjektrettede virksomheten gjennom NATO-finansierte studiegrupper der norske bedrifter deltar etter behov og interesse. Formålet med arbeidet er å legge til rette for etablering av flernasjonale prosjekter og å ta frem underlag for fremtidige NATO standarder (STANAGS).

FSi skal ivareta Norges deltagelse i samarbeidet innenfor rammen av NIAG.

3.6.3 Aerospace, Space and Defence Industries association of Europe (ASD)

Det er fortsatt en positiv utvikling hva gjelder ASDs arbeid på forsvarsområdet. Foreningen fortsetter å styrke sin posisjon i Brussel og dialogen med både EU og EDA er intensivert betydelig.

ASDs arbeid på forsvarsområdet i 2018 vil i stor grad dreie seg om å følge opp etableringen av EUs Forsvarsfond, med særlig vekt på etableringen av European Defence Industry Development Program (EDIDP). FSi følger arbeidet gjennom direkte representasjon i ASD som medlem i en av ASDs operative enheter, Defence Business Unit. Det er et godt samarbeid mellom de nordiske foreningene om det som skjer i ASD for å avklare felles posisjoner og å holde hverandre løpende oppdatert. FSi skal følge opp og påvirke utviklingen av forsvarsindustriens rammebetingelser i Europa gjennom aktiv deltagelse i ASD og dialog med EDA og EU-kommisjonen i 2018.

I takt med at forholdet mellom NATO og EU utvikler seg er det også økende interesse i ASD for å styrke dialogen med NATO. FSi deltar i dette arbeidet gjennom representasjon i ASD NATO Task Force.

3.6.4 Nordisk samarbeid

Det vil i 2018 være dialog mellom de nordiske foreningene og NORDEFECO på flere nivåer. De nordiske foreningene fortsetter arbeidet for at industrien også skal bli invitert inn i en dialog med kapabilitets- utviklingsmiljøet i NORDEFECO (COPA Capabilities). FSi skal aktivt arbeide for at NORDEFECO legger til rette for og bidrar til, på en balansert måte, å sikre nordisk industris interesser i det videre arbeid med å utvikle felles nordiske operative kapasiteter.

Innenfor rammen av samarbeidsavtalen mellom de nordiske forsvarsindustriforeningene som ble inngått i november 2012, vil samarbeidet mellom foreningene bli videreutviklet. Bl.a. vil det bli utformet felles nordiske posisjoner som innspill til de prosess-

sene som pågår i EU for å etablere et åpent europeisk marked for forsvarsmateriell og i forhold til arbeidet i den europeiske foreningen, ASD. FSi vil ha formannskapet i samarbeidsgruppen for de nordiske foreningene i 2018.

I mai 2018 arrangerer Sverige Nordic Defence Industry Seminar (NDIS) i Stockholm. FSi bidrar i planleggingen og vil legge til rette for at norsk forsvarsindustri synliggjøres i forbindelse med arrangementet.

FSi skal aktivt delta i dialogen med norske myndigheter på dette området for å sikre at norske industriinteresser blir ivare tatt i den videre utviklingen av det nordiske forsvarssamarbeidet.

3.7 Samfunnssikkerhet

FSi vil i 2018 legge vekt på å følge opp og videreutvikle kontakten med Politiet som samfunnssikkerhetsaktør i Norge. Ut over dette kan det bli aktuelt å følge opp andre etater med ansvar innenfor samfunnssikkerhet.

3.8 SMB

SMB-utvalget vil fokusere på følgende i 2018:

- Kvalitetsprosjekt: Ferdigstille utarbeidelsen av en mal for en prosjektkvalitetsplan og arrangere et seminar om kvalitetssikringssystemer i samarbeid med Forsvaret
- Fortsette profileringsarbeidet mot og kontakt med Politiet herunder invitasjoner som besøkende på FSi-messen og muligens som foredragsholdere dagen før Leverandørseminaret.
- SMB og driftsunderstøttelse/livsløpsstøtte til Forsvaret.

Følge opp initiativ for å støtte SMBs FoU deltagelse i forsvarsprosjekter.

3.9 Samarbeidspartnere

Innovasjon Norge er en samarbeidspartner for FSi. FSi arbeider for å videreutvikle samarbeidet. Innovasjon Norge finansierer en andel av stillingen ved ambassaden i Washington D.C. FSi samarbeider tett med Innovasjon Norge i forbindelse med gjennomføringen av forsvarsindustriarrangementer i tilknytning til statsbesøk/offisielle besøk fra Norge.

Samarbeidet med advokatfirmaet Arntzen de Besche vil bli videreført i 2018. Gjennom dette samarbeidet får medlemsbedriftene tilgang til juridisk spisskompetanse som har nytteverdi for bedriftene og FSi har ved flere anledninger fått bidrag i form av innlegg på seminarer og konferanser fra firmaet.

3.10 Informasjon

Foreningens nettsider vil bli videreutviklet og aktivt benyttet for å formidle informasjon om foreningens løpende aktiviteter. I løpet av 2018 planlegges det å migrere hjemmesiden til en ny plattform som er i ferd med å bli rullet ut i NHO og landsforeningene. Formålet er å bedre funksjonaliteten og å effektivisere driften av nettsiden gjennom å kunne trekke på ressurser som blir etablert i NHO Service partner. FSis nyhetsbrev har nå mer enn 2200 abonnenter. Dette er en økning på om lag 400 fra året før. Nyhetsbrevet er en effektiv måte for å nå mange relevante organisasjoner og enkeltpersoner og vil bli videreført.

Det er stor etterspørsel etter informasjon og fakta om Forsvars- og sikkerhetsindustriens aktiviteter. Behovet for statistikk er betydelig. I 2010 innledet FSi et samarbeid med FFI som på oppdrag fra Forsvarsdepartementet utarbeider en statistikk over forsvarsindustrien i Norge. Samarbeidet vil bli videreført også i 2018. Det er kun gjennom dokumenterte fakta FSi kan forklare Forsvars- og sikkerhetsindustriens betydning for Forsvaret og samfunnet. Det er avgjørende viktig for å sikre politisk oppmerksomhet og støtte for våre saker. FSi legger opp til å gjennomgå for-

matet for statistikken rapporteringen i 2018, med sikte på justeringer for å bedre fange opp den veksten i norsk forsvarsindustri som skjer gjennom etableringer og oppkjøp utenfor Norge.

Foreningens facebookside vil bli oppdatert og videreutviklet i 2018.

Samarbeidet med Militærteknikk blir videreført i 2018.

3.11 Medlemmer

FSi har hatt et stabilt antall medlemmer de siste årene. Foreningen er en medlemsorganisasjon som eksisterer for å ivareta medlemmenes interesser. FSis medlemsmasse er variert i størrelse, kompetanse og produkter. Fellesskapet er tuftet på at alle medlemmer i utgangspunktet har verdiskapende aktivitet i Norge og betjener kunder i offentlig sektor innenfor forsvar og samfunnsikkerhet eller er leverandør til norsk og/eller internasjonal forsvars- og/eller sikkerhetsindustri. Det betyr også at medlemmenes forventninger og krav til FSi varierer.

Det er viktig at medlemmene er engasjert i foreningens aktiviteter. Gjennom deltagelse i utvalg og arbeidsgrupper blir medlemmene aktivt trukket inn i den daglige drift. FSis programutvalg, kampflyutvalget, ubåutvalget, utvalget for juridiske og kontraktsrelaterte spørsmål, Eksportkontrollutvalget og SMB-utvalget er eksempler på slike tiltak.

Med nåværende fordeling av medlemsbedriftene på medlemskategorier bør antallet medlemmer i foreningen ikke være under 100 for å sikre en forsvarlig

finansiering. Samtidig er det viktig at medlemsbedriftene opplever et fellesskap gjennom medlemskapet i FSi, og det er derfor ikke et mål i seg selv å rekruttere flest mulig medlemmer. Som følge bl.a. av oppkjøp/fusjoner, strategiske prioriteringer, økonomiske vurderinger og evaluering av nytteverdien av medlemskapet er det, og vil det fortsatt være, bedrifter som velger å avvike medlemskapet. Det vil derfor kontinuerlig pågå et arbeid for å rekruttere nye medlemmer.

3.12 Organisasjon og administrasjon

FSis organisasjon vil bli kontinuerlig utviklet for å kunne møte de utfordringene foreningene blir stilt ovenfor. I 2017 vil det bli gjort ytterligere tiltak for å effektivisere deler av driften ved å satse ytterligere, på informasjonsteknologi, særlig gjennom å utnytte mulighetene som NHOs CRM-system gir. Omlegging til nye administrative IKT-løsninger basert på Microsoft Office 365 forventes å kunne bidra til å effektivere administrasjonens arbeid og til å gjøre det enklere å utveksle informasjon og samhandle i foreningens utvalg og arbeidsgrupper. Administrativ støtte blir i økende grad gitt av NHO servicepartner. Det gjør det mulig å ytterligere omdisponere ressurser til leveranser til medlemmene.

Som følge av at NHO eiendoms kontrakt om leie av lokalene som FSi disponerer i Essendropsgate 3, utløper 31. desember 2018 og ikke vil bli fornyet, har foreningen inngått avtale om leie av lokaler i Næringslivets Hus, Middelthuns gate 27. (NHO-bygget). Administrasjonen planlegger flytting i 2. halvår 2018.

Foto: Forsvaret

4 STYRETS KONKLUSJON

FSi har styrket sin posisjon som den eneste organisasjonen i Norge som ivaretar interessene til norsk forsvars- og sikkerhetsindustri i 2017. Implementeringen av den nasjonale forsvarsindustrielle strategien, bidrag til arbeidet med anskaffelse av nye ubåter, nye kystvaktfartøyer og F-35, oppfølging av EUs initiativer på forsvarsindustriområdet, eksportkontrollregimet og ytterligere styrking av foreningens og medlemsbedriftenes internasjonale relasjoner, har vært prioriterte oppgaver.

Myndighetsdialogen ble ytterligere styrket i 2017 gjennom arbeidet i Høynivågruppen, Nasjonal kontaktgruppe, Støttegruppene for investeringsprogrammene, FMA Dialogforum og kontinuerlig dialog med politiske partier og partigrupper på Stortinget.

Styret vil trekke frem følgende som særlig har bidratt til å nå foreningens målsettinger for året:

- Oppfølging og påvirkning av arbeidet med gjennomføring av den Nasjonale forsvarsindustrielle strategien
- Dialog og informasjonsutveksling mellom industrien og Forsvaret gjennom programområdenes støttefunksjoner
- Programutvalgenes innspill til dialogen med myndighetene og deltagelse i gjennomføringen av aktiviteter i regi av foreningen
- Bidrag til forsvarsindustrielle vurderinger/analyser av investeringsprosjekter i Forsvaret gjennom støttegruppene
 - Det er gjennomført programkonferanser med alle programområder
- Oppfølging av industridelen av kampflyprosjektet
 - Bidrag til arbeidet med å besvare neste forespørsel til norsk industri om vedlikeholds- og reparasjonsoppdrag i F-35 programmet.
 - Industriarrangement i forbindelse med mottaksseremonien for F-35 til Norge på Ørland
- Anskaffelse av nye ubåter - industristrategi
- Bidrag til utredningen av effektiviseringspotensialet i samarbeidet mellom Forsvarssektoren, FFI og industrien (Trekantsamarbeidet)
- Deltagelse i FDs arbeid for å oppdatere Forsvarets FoU-strategi
- Innspill til utredning om strategi for beskyttelse av kritisk norskutviklet teknologi
- Gjennomføring av teknologidager med Spesialstyrkene i Bergen
- Planlegging og gjennomføring av industribesøk for FD til medlemsbedrifter på Sørlandet og i Ringeriksregionen.
- Innspill til behandlingen av Stortingsmeldingen om eksportkontroll og deltagelse på åpen høring i Utenriks- og forsvarskomiteen
- Bidrag til Norwegian American Defence and Homeland Security Industry Council (NADIC)
- Deltagelse i arbeidet i ASD Defence Business Unit og NATO Task Force
- Oppfølgingen av EUs nye initiativer på forsvarsindustriområdet mot FD, innenfor det nordiske samarbeidet, internt i ASD og overfor EUs institusjoner i Brussel
- FSi har deltatt aktivt i arbeidet i NATO Industrial Advisory Group (NIAG). Flere medlemsbedrifter i FSi har gjennom året deltatt i studier i regi av NIAG
- Videreføring av dialogen om nordisk samarbeid med NORDEFECO i samarbeid med de nordiske forsvarsindustriforeningene
- Samarbeidet mellom de nordiske forsvarsindustriforeningene med særlig vekt på koordinering av nasjonale posisjoner i forhold til utviklingen i EU og bidrag til planlegging og gjennomføring av Nordic Defence Industry Seminar (NDIS) i Svrigre i mai 2018.
- Planlegging og gjennomføring av INFO/ERFA – konferansen 2017
- Leverandørseminar og FSi-messe på Akershus Festning
- Lansering av E-læringskurs om Etikk og anti-korrupsjon og planlegging og gjennomføring av seminar om temaet i Oslo
- Seminar om det amerikanske anskaffelsesregimet i Oslo
- Innovasjonsdag ved Krigsskolen i Oslo
- Planlegging og gjennomføring av industridag ved NATO Support and Procurement Agency (NSPA) i Luxembourg
- Industridag med Office of the Secretary of Defence, (UD DOD) Foreign Comparative Testing team i Oslo
- Seminar med Politidirektoratet og Politiets fellestjenester
- Etablering av FSis Eksportkontrollutvalg
- Intensivering av arbeidet i SMB-utvalget, utarbeide rammeverk for kvalitetsplan for leveranser til Forsvaret for bedrifter uten ISO/AQAP- sertifisering
- Norsk paviljong på forsvarsmateriellutstillingene Paris Airshow 2017 (Frankrike), MSPO 2017 (Polen), DSEi 2017 (UK)
- Samarbeidet med tidsskriftet Militærtteknikk

FSis økonomiske resultat ble kr. 2.469.000. Resultatet er vesentlig høyere enn budsjettet. Dette skyldes at regnskapsføringen av forskuddsbetalte kostnader knyttet til forsvarsutstillinger påfølgende år, etter anbefaling fra revisor, fra og med 2017 regnskapsføres året arrangementet finner sted, ikke på utbetalingstidspunktet, slik praksis har vært frem til nå. Dette gir en positiv engangseffekt i regnskapet for 2017 på ca. kr. 750.000.-. Videre er arbeidet med ny nettside som var planlagt gjennomført i 2017 utsatt som følge av forsinkelser hos leverandøren. Bemanningen har også i 2017 vært noe lavere enn budsjettet, bl.a. som følge av midlertidig deltid for en av foreningens medarbeidere. Det er fortsatt et etterslep på kostnadssiden som følge av førtidspensjonering av en medarbeider i 2016. Dette etterslepet opphører medio 2018. Stor interesse for og oppslutning om foreningens arrangementer har bidratt til at aktivitetene har gitt et økonomisk resultat som er noe høyere enn budsjettet.

Det er styrets oppfatning at den opparbeidede egenkapitalen er tilstrekkelig til at foreningen nå kan håndtere plutselige og uforutsette hendelser som kan påvirke foreningens økonomi negativt på en tilfredsstillende måte. Den opparbeidede egenkapitalen gir foreningen handlefrihet til ved behov å kunne engasjere ekstern kompetanse, å gjennomføre aktiviteter der det er risiko for negativt økonomisk resultat og i forhold til å gjøre tilpassninger i bemanningen ved behov. Det er ikke et mål å ytterligere styrke egenkapitalen, Styret har derfor foreslått å ikke øke kontingentsatsene fra 2017 til 2018, men legger til grunn at foreningen fortsatt bør ha et positivt driftsresultat som må også de kommende år. Styret vurderer at foreningen har solid økonomi.

Styret vurderer at resultatene for 2017 gir et godt grunnlag for virksomheten i 2018.

Oslo, 22. mars 2018

Kjell Ivar Kringsjå
Styreformann

Ola Tronrud

Tom Tuhus

Gudmund Kjærheim
nestleder

Leiv Inge Steig

Jan Eirik Finseth

Stein Roger Fiskum

Erlend Skjeld

Tørbjørn Sversgård
Administrerende direktør

Vedlegg 1

MEDLEMSBEDRIFTER Forsvars- og Sikkerhetsindustriens forening (FSi)

Pr. 31. desember 2017 - 130 medlemsbedrifter

Firma	Postadresse	Postnummer
Aerospace Industrial Maintenance Norway AS	Postboks 30	2027 KJELLER
Airbus Defence And Space AS	Postboks 518	1327 LYSAKER
Aircontact Group AS	Karenslyst Allé 49	0279 OSLO
Alfa Solution AS	Østerskogen 60	4879 GRIMSTAD
Andøya Test Center AS	Bleiksvæien 46	8480 ANDENES
Anker Sikkerhet AS	Børønningen 1	3472 BØDALEN
Applica AS	Postboks 113 Vigeland	4524 LINDESNES
Axnes AS	Postboks 504	4898 GRIMSTAD
BAE Systems Hägglunds AB	c/o Visma Services Gjøvik - Postboks 475	2803 GJØVIK
BENESTAD SOLUTIONS AS	Postboks 123	3421 LIERSKOGEN
Bergen Group Services AS	Damsgårdsveien 119	5160 Laksevåg
Berget AS	Semsvegen 51	3676 NOTODDEN
Bertel O. Steen Defence & Security AS	Postboks 52	1471 LØRENSKOG
Chemring Nobel AS	v/ AD Gruppen AS - Postboks 853	3611 KONGSBERG
CHSnor AS	Brugsvegen 13	2390 MOELV
Combitech AS	Postboks 8109 Forus	4068 STAVANGER
ComPower as	Lønningsflaten 30	5258 BLOMSTERDALEN
Comrod AS	Fiskåvegen 1	4120 TAU
Conrad Mohr AS	Postboks 1721 Vika	0121 OSLO
Dacon AS	Postboks 133	1321 STABEKK
Data Respons Norge AS	Postboks 489	1323 HØVIK
DNV GL AS	Postboks 300	1322 HØVIK
Dovre Group Consulting AS	Postboks 77 Sentrum	4001 STAVANGER
Drytech AS	Postboks 5736	9287 TROMSØ
DSG TECHNOLOGY AS	Rotorveien 2	3514 HØNEFOSS
DSPNOR AS	Laksevaagneset 12	5160 LAKSEVÅG
Eidsvoll Electronics AS	Nedre Vilberg vei 8	2080 EIDSVOLL
Eker Group AS	Torsnesveien 210	1634 GAMLE FREDRIKSTAD
Electronicon AS	Hillerenveien 82	5174 MATHOPEN
Elmatica AS	Grensen 12	0159 OSLO
Embron Group AS	Strandveien 35	1366 LYSAKER
Fieldmade AS	Postboks 102	2027 KJELLER
First House AS	Postboks 1755 Vika	0122 OSLO
Fjord Defence AS	Løkkeåsveien 22A	3138 SKALLESTAD
Flatirons Norge AS	Industritunet, Dyrmyrgrt 35	3611 KONGSBERG
FLIR Unmanned Aerial Systems AS	Nye Vakås vei 56	1395 HVALSTAD
Fosen Innovasjon AS	Verkstedveien 4	7125 VANVIKAN
Fosstech AS	Borgeskogen 7	3160 STOKKE
Fred. Olsen Fly og Luftmateriell AS	Postboks 1159 Sentrum	0107 OSLO
FREQUENTIS NORWAY AS	Karenslyst Alle 8B, Etasje 3	0278 OSLO

Firma	Postadresse	Postnummer
Frisch AS	Postboks 1529 Vika	0117 OSLO
Galleon Embedded Computing AS	Karenslyst allé 9A	0278 OSLO
GKN Aerospace Norway AS	Postboks 1004	3601 KONGSBERG
Goldfish Boat AS	Slettaveien 8	1555 SON
Gylling Teknikk AS	Postboks 103	1309 RUD
H. Henriksen AS	Træleborgveien 15	3112 TØNSBERG
Hapro AS	Mohagasvingen 8	2770 JAREN
Heli-One (Norway) AS	Postboks 204	4097 SOLA
Hiddn Security AS	Nedre Vollgate 4	0158 OSLO
HTS maskinteknikk as	Postboks 1624	3007 DRAMMEN
IKM Haaland AS	Skogateigen 28	4362 VIGRESTAD
Impetus Afea AS	Strandgaten 32	4400 FLEKKEFJORD
Indra Navia AS	Hagaløkkveien 26	1383 ASKER
International Business Machines AS	Postboks 500	1411 KOLBOTN
ISPAS AS	Postboks 506	1522 MOSS
JAK J ALVEBERG AS	Trollåsveien 36	1414 TROLLÅSEN
Janusfabrikken AS	Stephansens vei 35	5267 ESPELAND
Josi Tech AS	Postboks 3202 Elisenberg	0208 OSLO
Jotne EPM Technology	P.O.Box 6629 Etterstad	0607 OSLO
K. Lerøy Metallindustri AS		5282 LONEVÅG
Kitron AS	Postboks 799	4809 ARENDAL
Kjell A. Østnes AS	Olav V's gate 6, 0161 Oslo	0161 OSLO
Kongsberg Defence & Aerospace AS	Postboks 1003	3601 KONGSBERG
Kongsberg Maritime AS	Postboks 111	3191 HORTEN
Kongsberg Target Systems AS	Heistadmoen Industripark	3608 HEISTADMOEN
LIGHT STRUCTURES AS	Nils Hansens vei 2	0667 OSLO
Lilltech AS	Vilbergveien 107	2060 GARDERMOEN
Lilltech Defence AS	Rypelia 20	2032 MAURA
Lilaas AS	Postboks 705	3196 HORTEN
Malm Orstad AS	Volleveien 66	4354 VOLL
Maritime Robotics AS	Brattørkaia 11	7010 TRONDHEIM
Marshall Norway AS	Torp Panorama, Hangarveien 21 - 2nd Floor	3241 SANDEFJORD
Merlin Holding AS	Rosenborggata 3	0356 OSLO
Metronor AS	Pb. 238	1379 NESBRU
MILDEF AS	Brynsengveien 2	0667 OSLO
Nammo AS	Postboks 142	2831 RAUFOSS
NFM Holding AS	Glynitveien 27	1400 SKI
Norbit Group AS	Postboks 1858 Lade	7440 TRONDHEIM
Nordic Defence & Security AS	Rudsletta 97	1351 RUD
NORDIC SHELTER AS	Rosenborgveien 3A	1630 GAMLE FREDRIKSTAD
Nordic Unmanned AS	Rådhusgata 3	4306 SANDNES
Nordisk Aviation Products AS	Postboks 173	3081 HOLMESTRAND
NorLense AS	Fiskebøl	8317 STRØNSTAD
Norsafe AS	Postboks 115	4852 FÆRVIK
Norse Oilfield Services AS	Hamrasletta 9	4056 TANANGER

Firma	Postadresse	Postnummer
Norsk Scania AS	Postboks 143 Skøyen	0212 OSLO
NORTHROP GRUMMAN Sperry Marine, Norway Branch	Damsgårdsveien 167	5162 LAKSEVÅG
Norwegian Competence Centre Helicopter AS	Postboks 69 Forus	4064 STAVANGER
Norwegian Special Mission AS	Postboks 110	2061 GARDERMOEN
Obsima Technology AS	Postboks 76	2024 GJERDRUM
OFOTECH AS	c/o Futurum AS Postboks 609	8507 NARVIK
OMNI SA	Postboks 56 Økern	0508 OSLO
Oskar Pedersen AS	Postboks 9237	4697 KRISTIANSAND S
Oswo AS	Postboks 154	3192 HORTEN
Patria Helicopters AS	Flyplassveien 74	9325 BARDUFOSSE
Radionor Communications AS	Ingvald Ystgaards veg 23	7047 TRONDHEIM
Rheinmetall Norway AS	Postboks 143 Teie	3106 NØTTERØY
Ritek AS	Rinnvegen 46	7609 LEVANGER
Rohde & Schwarz Norge AS	Østensjøveien 34	0667 OSLO
Rud Pedersen Public Affairs Company Norge AS	Kronprinsens gate 1	0251 OSLO
Safety & Security Service AS	Postboks 5 Økern	0508 OSLO
Sagair AS	Trondheimsv 84	2040 KLØFTA
Scanmatic AS	Bedriftsveien 17	4841 ARENDAL
Sensoror AS	Postboks 1004	3194 HORTEN
Sharkcage AS	Widerøveien 1	1360 FORNEBU
Simpro AS	Industriveien 4	7332 LØKKEN VERK
SKF Norge AS	Postboks 173 Grefsen	0409 OSLO
Skytec AS	Hangarveien 13	3241 SANDEFJORD
Sopra Steria AS	Postboks 1172 Sentrum	0107 OSLO
Space Norway AS	Postboks 66 Skøyen	0212 OSLO
STADT AS	Molovegen 2	6083 Gjerdsвика
Saab Technologies Norway AS	Isebakkeveien 49	1788 HALDEN
T&G Elektro AS	Kirkeveien 25 B	1363 HØVIK
TaMek a.s	Postboks 60	2017 FROGNER
Techni AS	Ynglingeveien 42 A	3184 BORRE
Teleplan Globe AS	Postboks 69	1324 LYSAKER
Thales Norway AS	Postboks 744 Sentrum	0106 OSLO
Thyssenkrupp Marine Systems GMBH	Marviksveien 120	4632 KRISTIANSAND S
TINEX AS	Østre Aker vei 203	0975 OSLO
Trelleborg Offshore Norway AS	Postboks A	3051 MJØNDALEN
Tronrud Engineering AS	Flyplassveien 21	3514 HØNEFOSS
Tyco Electronics Norge AS	c/o Tyco Electronics Svenska AB - P.O. Box 619	SE-194 26 Upplands Väsby
Umoe Mandal AS	Gismerøyveien 205	4515 MANDAL
Unitech Offshore AS	Espehaugen 25	5258 BLOMSTERDALEN
Vestmar Production AS	Industriveien 4	3766 SANNIDAL
Våpensmia AS	Postboks 86	2882 DOKKA
Webasto Thermo & Comfort Norway	Industriveien 34 A	2072 DAL
WilNor Governmental Services AS	Postboks 33	1324 LYSAKER
Wireless Communication AS	Postboks 1 Oppsal	0619 OSLO

Vedlegg 2

FLERNASJONALE FORA DER FSI ER REPRESENTERT

- 1. NATO Industrial Advisory Group (NIAG)**
Delegasjonsleder: Administrerende direktør Torbjørn Svensgård
- 2. AeroSpace and Defence Industries Association of Europe (ASD)**
ASD Business Unit: Adm. direktør Torbjørn Svensgård
- 3. Norwegian-American Defence and Homeland Security Industry Council (NADIC)**
Styremedlem: Adm. direktør Torbjørn Svensgård

Vedlegg 3

Noter til regnskapet 2017

Fortsatt drift

Årsregnskapet er avlagt under forutsetning om at fortsatt drift er til stede. Styret bekrefter dette.

Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven og god regnskapsskikk for små foretak.

Driftsinntekter

Inntektsføring ved salg av varer skjer på leveringstidspunktet. Tjenester inntektsføres etter hvert som de leveres. En overveiende del av inntektene er kontingenter, som opptjenes og periodiseres per kalenderår. Inntektsføring skjer hver måned på bakgrunn av utfaktureringsforetak av NHO ServicePartner.

Omløpsmidler/Kortsiktig gjeld

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter normalt poster som forfaller til betaling innen ett år etter balansedagen. Omløpsmidler vurderes til laveste verdi av anskaffelseskost og antatt virkelig verdi.

Anleggsmidler/Langsiktig gjeld

Anleggsmidler omfatter eiendeler bestemt til varig eie og bruk. Anleggsmidler er vurdert til anskaffelseskost. Anleggsmidler nedskrives til virkelig verdi ved verditall som forventes ikke å være forbigående. Varige driftsmidler med begrenset økonomisk levetid avskrives lineært over driftsmiddelets levetid. Langsiktig gjeld omfatter poster som forfaller til betaling senere enn ett år etter regnskapsårets slutt.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av en individuell vurdering av de enkelte fordringene. I tillegg gjøres det for øvrige kundefordringer en spesifisert avsetning for å dekke antatt tap.

Noter til regnskapet 2017

(Beløp i 1000 kr)

1 Arrangementer

Prosjekt	2017	2016
INFO/ERFRA	3380	2688
KURS/SEMINAR	9675	10355
FSI -MEDLEMSBROSJYRE	130	110
SUM PROSJEKTINTEKTER	13 185	13 153

2 Personalkostnader, ansatte, godtgjørelser, lån m.m.

Forsvars- og Sikkerhetsindustriens forening har ingen ansatte. Personalkostnader gjelder innleid arbeidskraft fra NHO, som i 2017 utgjorde 2,8 årsverk i FSI's administrasjon.

Foreningen har således ingen krav om tjenstepensjon etter lov om obligatorisk tjenstepensjon.

Samlet godtgjørelse til daglig leder er for 2017 TNOK 1 714 og består av lønn på TNOK 1 671 og andre ytelser på TNOK 43.

3 Varige driftsmidler/avskrivninger

	Møbler	Sum
Anskaffelseskost 01.01.	283	283
Tilgang	0	0
Avgang	0	0
Anskaffelseskost 31.12.	283	283
Akkumulerte avskrivninger 01.01.	234	234
Akkumulerte avskrivninger/avgang	0	0
Årets avskrivninger	49	49
Akkumulerte avskrivninger 31.12.	283	283
BALANSEFØRT VERDI PR. 31.12.	0	0

Økonomisk levetid	5 år
Avskrivningsplan	Lineær

4 Honorarer

Type honorarer	2017	2016
Revisjonshonorar	23	26
Tjenester fra NHO ServicePartner	210	78
Sekretariatkostnader	166	491
FFI Forsvarets Forskningsinstitutt, analyse	200	200
Gambit H&K AS, politisk bistand	175	0
Si Eriksen Rådgiving, diverse bistand	0	117
Andre honorarer	0	390
SUM HONORARER	774	1 302

5 Prosjektkostnader

Type prosjektkostnader	2017	2016
Prosjektkostnader INFO/ERFA	1299	1098
Prosjektkostnader KURS/SEMINAR	7939	8314
Prosjektkostnader FSI-Medlemsbrosjyre	107	68
Prosjektkostnader KAMPFLY	6	0
Prosjektkostnader NAIC-brosjyre	0	19
Prosjektkostnader STILLING I WASHINGTON DC	1003	927
SUM PROSJEKTKOSTNADER	10 354	10 426

6 Generalforsamling, styre og utvalg

Type kostnad	2017	2016
Styremøte	0	15
Generalforsamling	36	0
Internasjonale møter	8	0
SUM GENERALFORSAMLING, STYRE OG UTVALG	44	15

7 Tap på fordringer

Type fordring	2017	2016
Kurs/seminar	21	40
Medlemskontingent	1	44
SUM TAP PÅ FORDRINGER	22	84

8 Fordringer

Type fordring	2017	2016
Kundefordringer	1 585	1 188
Avsatt tap på kundefordringer	-25	-64
Forskudd bet.fakturaer/Påløpt inntekt	756	114
SUM FORDRINGER	2 316	1 238

9 Bankinnskudd

Type innskudd	2017	2016
Frie bankinnskudd	12 168	10 127
SUM BANKINNSKUDD	12 168	10 127

10 Egenkapital og endring egenkapital

Årets endring i egenkapitalen:	2017	2016
	Sum egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital per 01.01.	9 412	8 112
Årets resultat	2 469	1 300
Egenkapital per 31.12.	11 881	9 412

11 Annen kortsiktig gjeld

Type gjeld	2017	2016
Mellomværende med NHO-SP Fakturering	0	51
Påløpte kostnader	387	246
Påløpte pensjonskostnader	581	420
Mellomregning NHO	672	520
ANNEN KORTSIKTIG GJELD	1 640	1 237

Resultatregnskap 01.01 - 31.12

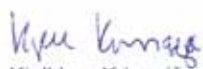
	(Beløp i hele 1.000 kr)		
	Noter	2017 Regnskap	2016 Regnskap
DRIFTSINNTEKTER			
Prosjekt- og arrangementsinntekter	1	13 185	13 211
Medlemskontingent		7 319	7 502
Leieinntekter og refusjoner		850	0
SUM DRIFTSINNTEKTER		21 354	20 713
DRIFTSKOSTNADER			
Personalkostnader	2	4 947	5 054
Administrasjonsutgifter			
Avskrivning på driftsmidler	3	49	51
Husleie og drift lokaler		601	580
Anskaffelser maskiner/inventar/IKT		74	8
Rep. og vedlikehold bygninger/maskiner		327	358
Honorarer	4	774	1 302
Prosjektkostnader	5	10 354	10 426
Andre kontorkostnader og interne møter		784	809
Reisekostnader		649	389
Informasjon, marked og representasjon		45	118
Generalforsamling, styre og utvalg	6	44	15
Forsikringer, kontingenter og gaver		219	225
Tap på fordringer	7	22	84
SUM ADMINISTRASJONSKOSTNADER		13 942	14 364
SUM DRIFTSKOSTNADER		18 888	19 418
DRIFTSRESULTAT		2 465	1 295
Finansinntekter og finanskostnader			
Finansinntekter		5	6
Finanskostnader		-2	-1
NETTO FINANSPOSTER		3	5
RESULTAT		2 469	1 300

Balanse pr. 31.12

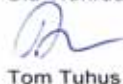
(Beløp i hele 1.000 kr)

	Noter	2017	2016
EIENDELER			
Anleggsmidler			
Varige driftsmidler			
Inventar, IKT-utstyr, kontormaskiner o.l.	3	0	49
Sum varige driftsmidler		0	49
Sum anleggsmidler		0	49
Fordringer			
Kundefordringer		1 560	1 124
Andre fordringer		756	114
Sum fordringer	8	2 316	1 238
Bankinnskudd	9	12 168	10 127
Sum omløpsmidler		14 484	11 365
SUM EIENDELER		14 484	11 414
EGENKAPITAL OG GJELD			
Egenkapital			
Opptjent egenkapital			
Annen egenkapital		11 881	9 412
Sum opptjent egenkapital	10	11 881	9 412
SUM EGENKAPITAL		11 881	9 412
Gjeld			
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld		798	615
Skyldig offentlige avgifter		165	149
Annen kortsiktig gjeld	11	1 640	1 237
Sum kortsiktig gjeld		2 603	2 002
SUM GJELD		2 603	2 002
SUM EGENKAPITAL OG GJELD		14 484	11 414

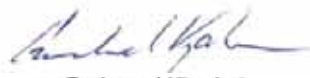
Oslo, den 22. mars 2018

Kjell Ivar Kringsjå
Styreforman

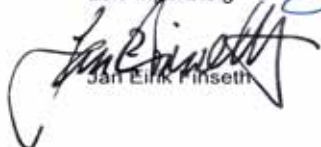

Ola Tronrud

Tom Tuhus

Gudmund Kjærheim
nestleder

Leiv Inge Steig

Jan Erik Finseth

Stein Roger Fiskum

Erlend Skjeld

Tørbjørn Svendsgård
Administrerende
direktør

Til generalforsamlingen i FSI Forsvars- og Sikkerhetsindustriens Forening

Uavhengig revisors beretning

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert FSI Forsvars- og Sikkerhetsindustriens Forenings årsregnskap som viser et overskudd på kr 2 469 tusen. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2017, resultatregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av organisasjonens finansielle stilling per 31. desember 2017, og av dets resultater for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlaget for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av organisasjonen slik det kreves i lov og forskrift, og har oppfylt våre øvrige etiske plikter i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Styret og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til organisasjonens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti

PricewaterhouseCoopers AS, Postboks 748 Sentrum, NO-0106 Oslo

T: 02316, org. no.: 987 009 713 MVA, www.pwc.no

Statsautoriserte revisorer, medlemmer av Den norske Revisorforening og autorisert regnskapsførerselskap

for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av organisasjonens interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimaterne og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av årsregnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om organisasjonens evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifierer vår konklusjon om årsregnskapet. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at organisasjonen ikke fortsetter driften.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Uavhengig revisors beretning - 2017 - FSI Forsvars- og Sikkerhetsindustriens Forening

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag ISAE 3000 *Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon*, mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av organisasjonens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Oslo, 22. mars 2018
PricewaterhouseCoopers AS

Rita Granlund
Statsautorisert revisor

FSi budsjett 2018

	2017	2018
DRIFTSINNEKTER		
Medlemskontingent	6 963 144	7 247 881
<i>Prosjektinntekter</i>		
a 12390 Konferanser	2 244 500	2 661 500
b 12391 Kurs/Seminar/Arrangementer	8 673 801	8 617 917
c 12392 NORAMB Washington DC	900 000	900 000
d 12393 Samfunnsikkerhet	0	0
e 12395 FSi Medlemspublikasjoner	100 000	0
Sum driftsinntekter	18 881 445	19 427 298
DRIFTSKOSTNADER		
Husleie, lys, renhold	630 906	62 451
IT-utst. og pr.vare	500 000	500 000
Regnsk.- og rev.-honorarer	139 568	149 338
Sekr.kostnader	6 004 295	5 866 654
<i>Prosjektutgifter</i>		
a 12390 Konferanser	998 500	1 223 000
b 12391 Kurs/Seminar/Arrangementer	6 461 756	6 601 501
c 12392 NORAMB Washington DC	1 300 000	1 300 000
d 12393 Samfunnsikkerhet	50 000	50 000
e 12395 FSi Medlemspublikasjoner		
f 12398 Nye Ubåter	100 000	100 000
g 12394 Kampfly	50 000	100 000
Kontorholdsutgifter	70 000	70 000
Informasjonsaktiviteter	600 000	800 000
Møter, kurs	185 000	200 000
Eksterne tjenester	700 000	700 000
Reisekostnader	311 000	323 000
Representasjonsutgifter	12 000	12 000
Kontingent (årsavg) - ASD/NADIC	200 000	250 000
Gaver og blomster	12 000	12 000
Tap på kundefordringer	75 000	75 000
Avskrivninger	70 000	70 000
Sum driftskostnader	18 470 025	19 064 944
DRIFTSRESULTAT	411 421	362 354
FINANSINNEKTER	0	0
Renteinntekter	30 000	10 000
Bankomkostninger	-1 000	-1 000
Sum finansinntekter	29 000	9 000
RESULTAT	440 421	371 354

Note 1. Medlemskontingent og antall medlemmer er uendret i 2018
 2. Sekretariatet budsjettet med ca 4,0 årsverk. AGHB trekker full lønn tom mai 2018

Vedlegg 6

FSi PROGRAMUTVALG

LANDSYSTEMER

Nils Toverud	Thales Norway AS	Leder
Vegard Sande	Nammo AS	Nestleder
Pål Hofstad	Ritek AS	Medlem
Gard Brandsæter	Kongsberg Defence & Aerospace AS	Medlem
Thomas Binnie	Teleplan Globe AS	Medlem
Jarle Maaren	Vinghøg AS	Medlem
Toivo Horvei	NFM Group	Varamedlem
Ivar Sehm	Data Respons AS	Varamedlem

SJØSYSTEMER

Christian Urheim	Kongsberg Defence & Aerospace AS	Leder
Egil Simonsen	Electronicon AS	Nestleder
Stian Kjensberg	Thales Norway AS	Medlem
Geir Erik Flage	DGS Technology AS	Medlem
Dag Almar Hansen	Techni AS	Medlem
Vidar Børresen	Nammo AS	Medlem
Audun Noreng	Saab Technologies Norway AS	Varamedlem
Petter Gabrielsen	T&G Elektro AS	Varamedlem

LUFTSYSTEMER

Hans Fredrik Hansen	Nammo AS	Leder
Arnstein Frømy	Berget AS	Nestleder
Dag Eivind Huseby	Thales Norway AS	Medlem
Roar Bergqvist Larsen	Kongsberg Defence & Aerospace AS	Medlem
Jan Bratland	AIM Norway	Medlem
Stein Østby	Saab Technologies Norway AS	Medlem
Espen S. Johansen	Techni AS	Varamedlem
Grethe Skundberg	Nordic Unmanned AS	Varamedlem

CYBER / IKT

Ivar Flage	KDA AS	Leder
Linda Sletne	Thales Norway AS	Nestleder
Hans Flisnes	Hiddn Security AS	Medlem
Olav Heieren	Vinghøg AS	Medlem
Tage Andersen	IBM AS	Medlem
Geir Morten Flytør	Teleplan Globe AS	Medlem
Ragnhild Hauge	Sopra Steria AS	Varamedlem
Jostein Olsen	Airbus Denfence & Space	Varamedlem

MANDAT FOR FSI PROGRAMUTVALG

Vedtatt av FSI's styre 20. oktober 2011.

1. Målsetting

Øke medlemsbedriftenes forretningsmuligheter i Forsvaret innenfor sine respektive programområder.
Bistå og forberede dialogen mellom industrien og Forsvarssektoren.

2. Oppgaver

- a. Informasjonsutveksling og dialog med Forsvarets programområder.
 - I. Programutvalget representerer FSI i dialogen med programområdenes støttefunksjoner.
 - II. Utvalget fremmer forslag fra industrien om samarbeidsprosjekter innenfor respektive programområder gjennom områdenes støttefunksjoner.
 - III. Utvalget forbereder og koordinerer industriens innspill til de årlige programkonferansene med Forsvarets programområder på vegne av FSI.
 - IV. Utvalget er ansvarlig for å formidle informasjon fra arbeidet i støttefunksjonene til medlemsbedriftene.
 - V. Utvalget er ansvarlig for kontinuerlig å forbedre arbeidet med programutvalg sammen med FSI og de andre utvalgene.
- b. Promotering og tilrettelegging av samarbeid mellom medlemsbedriftene.
 - I. Foreslå tiltak og aktiviteter som fremmer samarbeid mellom FSIs medlemsbedrifter i den hensikt å øke forretningspotensialet i Forsvaret innenfor programområdet.
 - II. Skape best mulige arenaer for etablering av klynger og andre nettverksordninger for å styrke konkurransekraften til medlemsbedriftene overfor Forsvaret.
- c. Planlegge og gjennomføre aktuelle tiltak og arrangementer i samarbeid med FSIs administrasjon.

3. Sammensetning

Programutvalget består av seks representanter samt to vararepresentanter fra medlemsbedrifter i FSI. Vararepresentanter har møterett i utvalgets interne møter. Når noen av de faste medlemmene i utvalget er forhindret fra å møte i støttefunksjonen vil vararepresentantene innkalles. Alle medlemsbedrifter kan nominere representanter til utvalget. Utvalget skal ha en leder som er ansvarlig for å samle utvalget ved behov. Lederen er utvalgets kontaktpunkt.

4. Oppnevning

Programutvalget oppnevnes av FSIs styre, som også utpeker utvalgsleder og nestleder. Vervet som utvalgsmedlem er personlig.

Utvalgsmedlemmene oppnevnes for en periode på fire år. Styret kan oppnevne medlemmer for en kortere periode enn fire år. Leder og nestleder oppnevnes i sine verv for en periode på tre år.

Dersom et medlem i utvalget ikke lenger er ansatt i en medlemsbedrift, eller en medlemsbedrift som har representant(er) i programutvalg går ut av foreningen, oppnevner styret nytt/nye medlem(mer).

5. Renominasjon og gjenoppnevning

Utvalgsmedlemmer kan renomineres og gjenoppnevnes.

Vedlegg 8

MANDAT FOR SMB-UTVALG

Vedtatt av FSi's styre 20. oktober 2011.

1. Målsetting

Bidra til å bedre SMB`enes rammebetingelser og der igjennom få økt mulighetene til å få markedsadganger, både overfor Forsvaret og internasjonalt.

Bistå i å forberede dialogen mellom SMB`ene og Forsvarets kompetansesentre og Forsvarets forsyningsorganisasjon. Bistå i å forberede dialogen internt mellom FSi's medlemsbedrifter, spesielt mellom de 4 store og SMB`ene.

Få økt kunnskapene hos SMB`ene om FOU-prosessen og tidlig samarbeid.

2. Oppgaver

- a. Informasjonsutveksling og dialog med Forsvarets kompetansesentre.
 - I. Utvalget forbereder og koordinerer industriens innspill til symposiene mellom Forsvaret og industrien på vegne av FSi.
 - II. Utvalget bistår FSi i å formidle informasjon fra arbeidet i utvalget til medlemsbedriftene.
 - III. Utvalget arbeider for kontinuerlig å utvikle samarbeidet med Forsvarets kompetansesentre sammen med FSi.
- b. Promotering og tilrettelegging av samarbeid mellom medlemsbedriftene.
 - I. Foreslå tiltak og aktiviteter som fremmer samarbeid mellom FSi's medlemsbedrifter i den hensikt å øke markedsadgangen i Forsvaret innenfor SMB`enes interesseområder.
 - II. Skape best mulige arenaer for etablering av klynger og andre nettverksordninger for å styrke meningsutveksling mellom medlemsbedriftene.

- c. Planlegge og gjennomføre aktuelle tiltak og arrangementer i samarbeid med FSi's administrasjon.
 - I. Bidra til å fortelle hvilket fokus de enkelte kurs bør ha med tanke på SMB`enes utfordringer.
 - II. Gjennomføre tiltak for å øke SMB`enes kompetanse vedrørende utviklingsaktiviteter blant annet ved å gjennomføre opplæring i/av prosessen.

3. Sammensetning

SMB utvalget består av seks representanter fra medlemsbedrifter i FSi. Alle medlemsbedrifter kan nominere representanter til utvalget. Utvalget skal ha en leder som er ansvarlig for å samle utvalget minst 1x i halvåret. Lederen er utvalgets kontaktpunkt.

FSi administrasjonen har utpekt en person, som er SMB`enes POC i tilknyttet dette området.

4. Oppnevning

SMB-utvalget oppnevnes av FSi's styre, som også utpeker utvalgsleder og nestleder. Vervet som utvalgsmedlem er personlig.

Utvalgsmedlemmene oppnevnes for en periode på fire år. Styret kan oppnevne medlemmer for en kortere periode enn fire år. Leder og nestleder oppnevnes i sine verv for en periode på tre år.

Dersom et medlem i utvalget ikke lenger er ansatt i en medlemsbedrift, eller en medlemsbedrift som har representant(er) i SMB utvalget går ut av foreningen, oppnevner styret nytt/nye medlem(mer).

5. Plassering

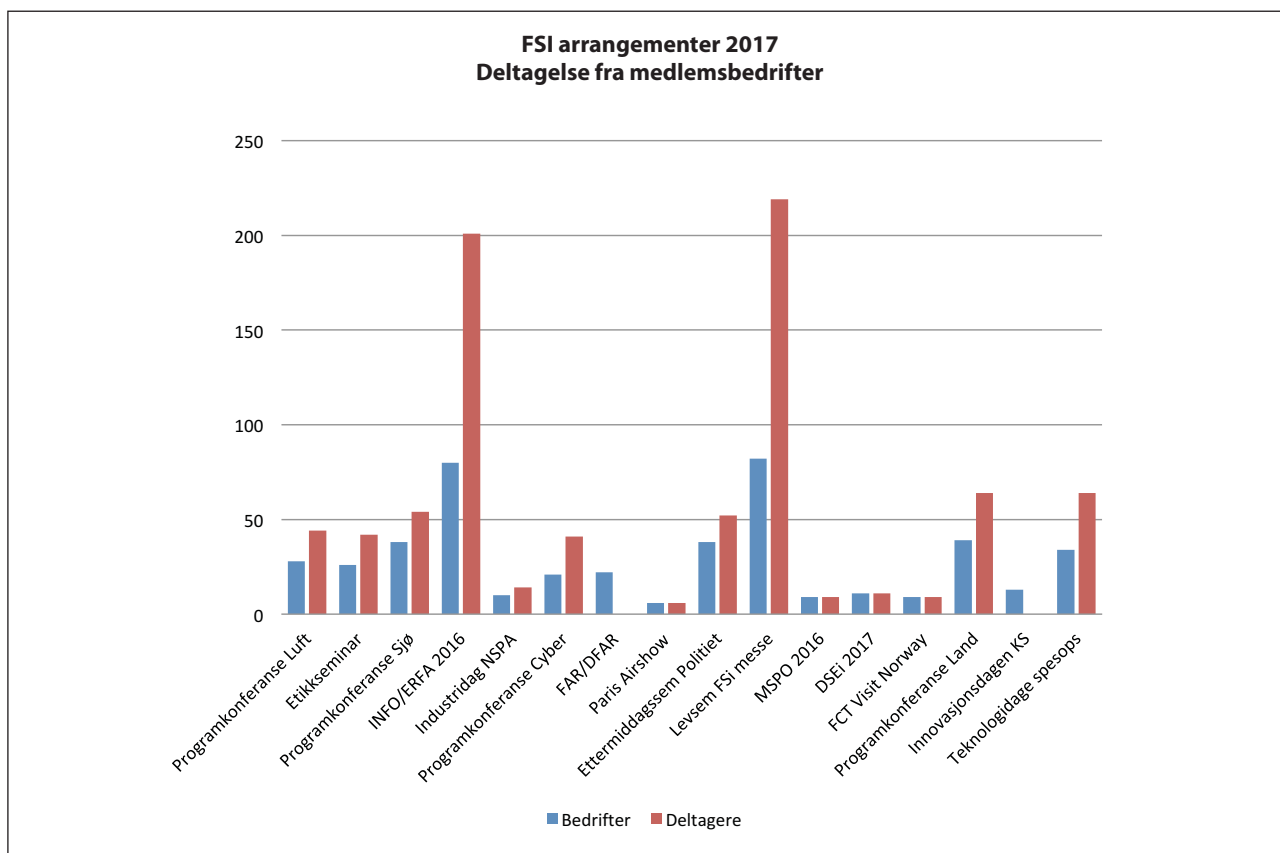
Utvalget plasseres som et arbeidsutvalg under FSi's administrasjonen og arbeider i henhold til mandat.

MEDLEMMER SMB-UTVALG

SMB UTVALGETS MEDLEMMER

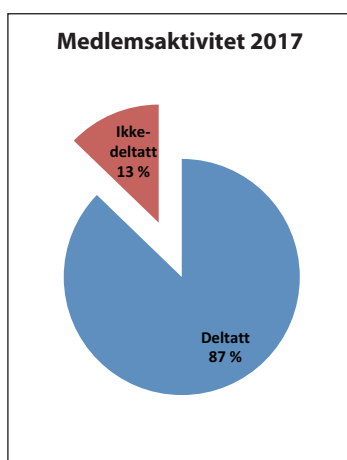
Werner Herbert Fuchs	TINEX	Leder
Terese Hansen	Norlense	Medlem
Arild Henriksen	Oswo AS	Medlem
Rune Martini	Nordic Defence Supply AS	Medlem
Martin Grimsgaard	T&G Elektro AS	Medlem
Tormod Holmset	Semcon AS	Medlem
Erik Dragset	Simpro AS	Medlem

FSI ARRANGEMENTSSTATISTIKK 2017

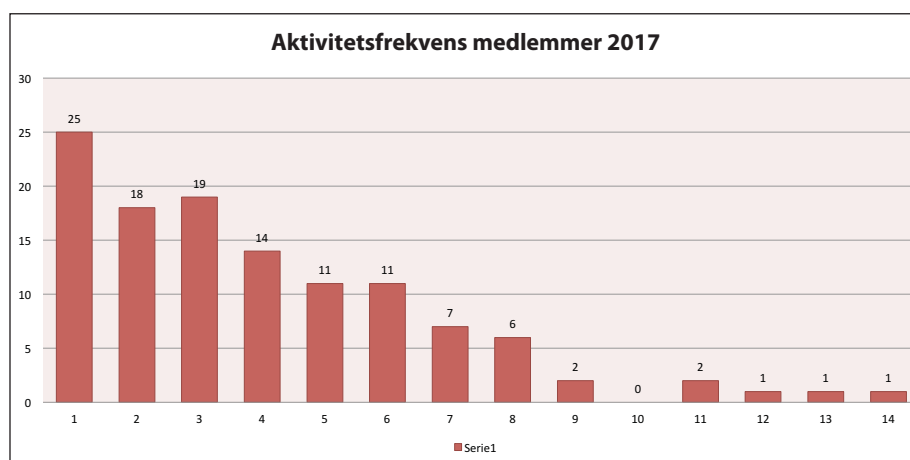

FSi gjennomførte 16 arrangementer i 2017. INFO/ERFA og Leverandørseminaret/FSi-messen var de arrangementene som hadde størst deltakelse.

FSI ARRANGEMENTSSTATISTIKK 2017

87% av FSis medlemsbedrifter deltok på ett eller flere arrangementer i 2017.

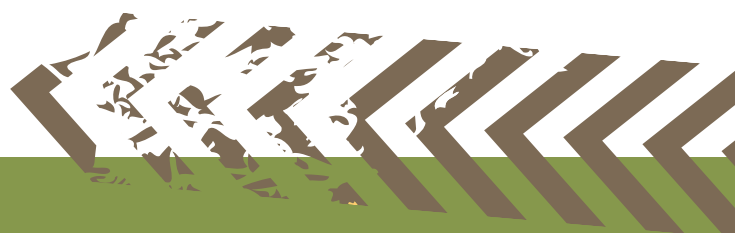
Tabellen viser hvor mange bedrifter som deltok på ett eller flere arrangementer i 2017.

Vedlegg 10

Studier i regi av NATO Industrial Advisory Group (NIAG) der Norsk industri deltar i 2017

SG 204	NIAG study on System of Interest (SOI) Maturity Assessment through NATO System Life Cycle Management (SLCM) Perspective (SG204) Jotne EPM Technology	SG 217	Standards for Integrated Air and Missile Defence (IAMD) multifunction sensors networking into fire control clusters Kongsberg Defence and Aerospace AS SAAB Technologies Norway AS
SG 207	Missile Defence Kongsberg Defence and Aerospace	SG220	Ground Based Air Defence (GBAD) Operations in the 21st Century Kongsberg Defence and Aerospace AS
SG 208	Adopting Big Data in NATO Kongsberg Defence and Aerospace	SG 221	Industrial Contribution to Demonstration of ISR Information Exchange as Part of Joint ISR Trial "Unified Vision 2018" Kongsberg Defence and Aerospace AS Teleplan Globe AS Thales Norway
SG 212	Hard Kill Torpedo Countermeasure (TCM) System DGS Technology AS Kongsberg Defence and Aerospace		

- MYNDIGHETSDIALOG
- NETTVERK
- FORRETNINGSUTVIKLING
- TJENESTER
- INTERNASJONALT SAMARBEID

Besøksadresse: Essendropsgt. 3, 7. etg, 0368 OSLO
Postadresse: Postboks 5250 Majorstuen, 0303 OSLO
E-post: fsi@nho.no

fsi.no

